

DE KORHAAN

Jaargang 32, Nummer 2 April 1998

IN DIT NUMMER:

Witte Kievit bij de Eem
Eempoldertellingen 1997
Wat is de beste vogelgid?

VOGELWERKGROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

DE KORHAAN

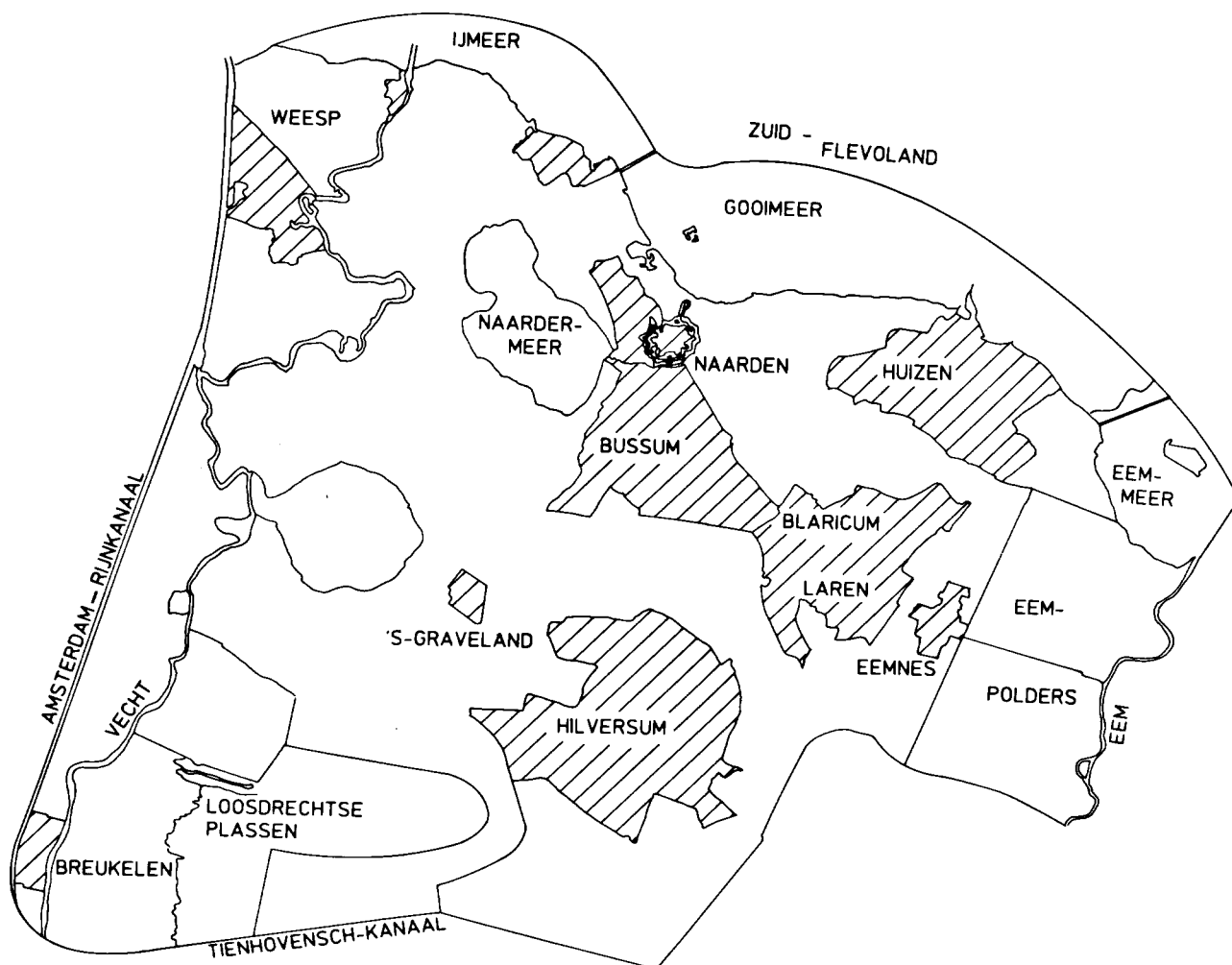
Verenigingsorgaan van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.
Verschijnt 5x per jaar.

Redactie	: Wim Duurland	
	Willem-Jan Hoeffnagel (whoeffn@worldonline.nl)	
	Pieter Schut (pieter.schut@wxs.nl)	
	Ruud Willemstein	
Redactieadres	: Menno Simonszof84 1216 LM Hilversum	035-6217222
Verzending Korhaan	: Bep Dwars-Van Achterbergh	
	Postbus 1493 1200 BL Hilversum	035-6850627
Druk	: Grafisch Centrum Tomingroep, Hilversum.	
Foto omslag	: Jos Korenrump / Het Vogeljaar	

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie.
De redactie behoudt zich het recht voor artikelen voor plaatsing te weigeren.
De auteurs zijn zelf voor de inhoud van hun artikelen verantwoordelijk.

Inleveren copy: uiterlijk 15 juni 1998.

ISSN: 0929-8762

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Inhoud

Van de voorzitter	34
Een witte Kievit bij de Eem	35
NS onderzoekt roofvogelsterfte	36
Ervaringen van een beginnend vogelaar	37
Vogelen op Cruysbergen: eerst even bellen	37
Eempoldertellingen in 1997	38
De afvalrace van de alpenkauw	40
De mooiste plekjes voor de Europese vogeltoerist	43
Jaarverslag van subgroep natuurbescherming in 1997	44
Kalkgebrek bedreigt het broedresultaat van vogels	45
Vogels zijn meesters in het bedriegen van hun partner	46
Met een goede gids het veld in	49
In Memoriam: Paultje de Kraai	50
Veranderingen in de vogelstand	51
Vogeltaal is in Europa nog steeds overal anders	54
Excursie met veel historie naar de Arnhemse polder	56
Nederland essentieel bij doorvoer illegale vogels	57
Programma	59
Ontvangen Literatuur	60
Vriendelijk verzoek van de ledenadministratie	61
Mutaties ledenbestand	61
Veldwaarnemingen	62
Kor Haan	64

Van de voorzitter

Terwijl iedereen er weer op uit-trekt om te gaan genieten van al het moois dat het nieuwe voor-jaar te bieden heeft, wil ik deze keer toch ook uw aandacht vragen voor enkele activiteiten van onze vogelwerkgroep, waarbij uw hulp onontbeerlijk is.

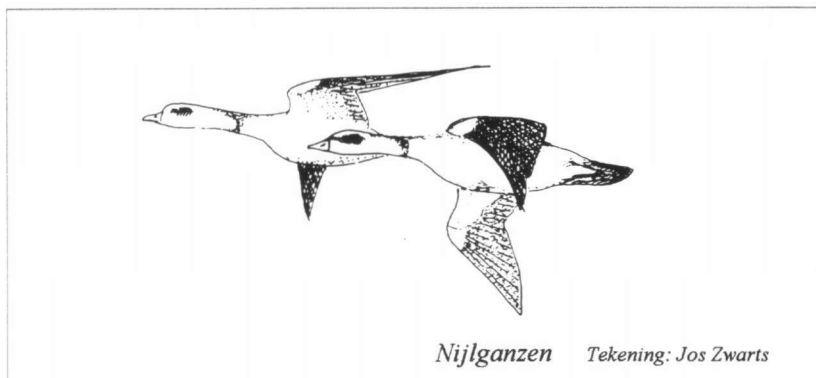
Allereerst natuurlijk de activitei-ten rond ons toekomstige club-gebouw nabij de watertoren in Bussum. De bouwcommissie van de Stichting Het Pompge-bouw is op zoek naar mensen die kunnen helpen bij de ver-dere uitwerking van het project. Gezocht wordt naar bouwkun-dige constructeurs die eventue-el zouden kunnen helpen met bouwkundige tekeningen en het uitrekenen van de bouwkundige elementen (balken e.d.).

Daarnaast wordt gezocht naar mensen die ervaring hebben met klimaatbeheersing. Het gaat hierbij vooral om mensen die op dit gebied kunnen advi-seren. Voor meer inlichtingen hierover kunt u contact opne-men met Egbert van Oort, tele-foon (0294) 23 43 30.

Dit jaar gaat, zoals al eerder aangekondigd in De Korhaan, het door de SVN (Samenwer-kende Vogelwerkgroepen Noord-Holland) opgezette Nijlganzenonderzoek van start. Het onderzoek is gericht op:

- inventarisatie (dus het vast-stellen van broedgevallen)
- tellingen buiten de broedtijd
- gedragsonderzoek

Men hoopt dit onderzoek in Noord-Holland gebiedsdekkend te kunnen uitvoeren. De aanlei-ding voor het onderzoek was de wens inzicht te krijgen in de ma-te en de gevolgen van eventue-ale agressie van nijlganzen te-genover andere soorten (inter-

specifieke agressie). De nijlgans is een exotische soort, die de laatste tijd steeds meer ver-schijnt in onze natuur- en cul-tuurgebieden. Ook in het werk-gebied van de vogelwerkgroep worden steeds vaker nijlganzen gesignaleerd.

Het onderzoek is ook heel ge-schikt voor mensen die nog maar weinig of geen ervaring hebben met systematisch vogel-onderzoek. De nijlgans is een opvallende vogel en een ge-makkelijk te herkennen soort. Wie belangstelling heeft om mee te werken kan een handlei-ding en formulieren krijgen via mij, Rob Kole, telefoon (033) 2982303.

Verder kan er nog steeds hulp gebruikt worden voor het nieuwe atlasproject van Sovon. Ook in het werkgebied van de vogelwerkgroep zijn nog enkele blokken niet bezet. Ik hoop dat dat snel zal veranderen, want het gaat juist om zeer interes-sante en vogelrijke gebieden (westelijk van Hilversum en een groot deel van het Vechtplas-sengebied (met onder meer de Horstermeerpolder). Belang-stellenden kunnen contact op-nemen met de atlas-coördinator Toine Morel, telefoon (030) 2211479.

Tot slot ook nog even een me-dedeling. Onlangs heb ik, uiter-aard namens de vogelwerk-groep, commentaar geschreven op de Visie Regionale Groen-structuur Eemland & Vallei. Dit rapport is samengesteld in op-dracht van gedeputeerde staten van Utrecht in samenwerking met de gemeente Amersfoort en het ministerie van LNV. Kort sa-mengevat komt het stuk naar op een plan om de schaarse restanten vogelrijk weidevogel-gebied (met name de polder Arkemheen) te kunnen gaan ex-ploiteren. Onder het mom van natuurontwikkeling worden al-lerlei voorzieningen voorgesteld om het gebied in de ogen van de toekomstige stedelingen (Amersfoort wil aan de rand van het gebied een enorme stads-uitbreiding gaan realiseren) aan-trekkelijker te maken. Ook al ligt Arhemheen net over de grens van ons werkgebied heen, het gebied is te waardevol om het te laten aantasten. Leest u daar-voor maar eens het verslag in deze Korhaan van de excursie die we er onlangs nog hielden.

ROB KOLE

Na de waarneming van een witte Kievit in het Eempoldergebied, verdiepten Gert Bieshaar en Marc van Houten zich in het verschijnsel albinisme bij vogels.

Gert Bieshaar en Marc van Houten

Een witte Kievit bij de Eem

Op zondagmiddag 1 maart 1998 was Gert Bieshaar vogels aan het observeren in het reservaat Noordpolder te Veld/Maatpolder, gelegen in de Eempolder ten westen van de rivier de Eem. In de Noordpolder waren honderden goudplevieren en tientallen "eerste" grutto's aanwezig, de vogels waren op het plas-dras staande gebied afgekomen. Op een zeker moment kreeg Gert een opvallende witte vogel in de kijker en werd hiermee geconfronteerd met een partieel (gedeeltelijk) albino Kievit. Niet lang daarna werd de vogel door co-auteur op ongeveer dezelfde plaats gesignaleerd.

Het was in ons geval niet moeilijk de niet alledaagse vogel te determineren; lastiger is het de vogel te beschrijven. Dit gezien de bijna eenduidige kleurvariatie in het verenkleed.

Omdat geen foto's van de vogel konden worden gemaakt volgt hier de beschrijving van de vogel, welke gebaseerd is op aantekeningen uit de praktijk.

De bovendelen en de oorstreekstrepen geel-bruin, de borstband vaal zwart het overig verenkleed, inclusief de kuif, wit. In de vlucht was de geel-bruine kleur ook in de hand- en armpennen te zien. Snavel en ogen zwart, heldergele tot oranje poten. Gezien het ontbreken van een 'gekleurde' keel was de vogel nog in winterkleed.

Albinisme is het ontbreken van pigment (kleurstof) in (een deel van) de huid en veren. Een teveel aan pigment, waardoor een

vogel "te donker" is, heet melanisme. Afhankelijk van waar pigment in welke mate ontbreekt, wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende vormen van albinisme.

Volledig albinisme: de vogel heeft een geheel wit verenkleed, rode ogen en bleek-roze (ontkleurd, alleen de bloedkleurstof schijnt door) poten en snavel.

Schizochromisme: hierbij ontbreekt er van de normaal aanwezige pigmenten één, terwijl andere in onveranderde mate aanwezig zijn.

Leucisme: alleen pigment in de onbevederde delen. Alle veren zijn wit; de ogen, poten en snavel zijn normaal gekleurd.

Dilutie: de normale pigmentatie is gelijkmatig verzwakt. Het verenkleed ziet er verbleekt uit.

Partieel albinisme: pigmentatie ontbreekt in een deel van het verenkleed.

Gezien het eerder beschreven verenkleed hebben we dus te maken met een leucistische Kievit.

Albinisme is erfelijk, maar de genetische factor die het verschijnsel bepaalt, moet bij beide ouders in het erfelijk materiaal aanwezig zijn. Pas dan kan albinisme in een gering percentage van de nakomelingen tot uiting komen.

Auke B. Terluin heeft voor zijn artikel in 'Het Vogeljaar', uit 1989, uit de voor hem beschikbare literatuur het aantal van albino Kieviten gedurende deze eeuw in Nederland verzameld. Hij kwam uit op een aantal van tegen de vijftig. De kans om -bij

toeval- een albinistische Kievit waar te nemen tegenover de kans om een normaal gekleurd exemplaar te zien, berekende hij in de buurt van één op een half miljoen! Opvallend is dat de laatste tientallen jaren meer witte Kieviten worden waargenomen dan daarvoor.

Albinisme komt meer voor onder de in het wild levende vogels. Zo vonden wij onder meer: kolgans, groene specht, boerenwaluw, kauw, zwarte kraai en spreeuw. Onder de weidevogels vonden we scholekster, watersnip, grutto en tureluur. De witgekleurde Kievit gedroeg zich hetzelfde als zijn soortgenoten. Wel was opvallend dat de vogel door zijn soortgenoten vijandig werd bejegend. De vogel werd niet geduld en middels stoot-duikvluchten weggejaagd. Voor de mens bleek de vogel zodanig schuw dat deze al voedselzoekend, verder weg van de waarnemer liep. De vogel werd na woensdagmiddag 4 maart niet meer gezien.

Literatuur

- Berg, K. van den (1973): *Albino Watersnip*, Het Vogeljaar 21(2): 335.
Daalder, R. (1976): *Albino Grutto in Waterland*, Het Vogeljaar 24(4): 183.
Donkersgoed, mev. P.H. van & Jaap Taapken (1991): *Albino Tureluur in Erlecomse Waard*, Het Vogeljaar 39(3): 124.
Terluin, A.B. (1989): *Albinisme en Kieviten*, Het Vogeljaar 37: 81-85.
Vries, Jaap de (1991): *Van alles Vanellus*, Leeuwarden.
Vries, Jaap de (1991): *De regels van Vanellus*, Leeuwarden/Mechelen.
Vries, Jaap de (1997): *Met een strootje te verleiden*, Wanswerd.
Vries, Dr. G.A. (1998): *Uitdaging voor fotografen: de witte kauw van Baarn*, De Korhaan 32(1): 22.

Een spoorbaan is voor veel dieren een fikse barrière. Dat bleek onlangs toen veel roofvogels de dood vonden langs een strook van 300 meter pal naast de spoorlijn Almere-Lelystad. NS Railinfrabeheer wil de gevolgen van railinfrastructuur op de fauna uitgebreid in kaart brengen.

René de Bie

NS onderzoekt roofvogelsterfte

NS praat met Staatsbosbeheer en Vogelbescherming Nederland om een oplossing te vinden voor roofvogels zoals de buizerd, de torenvalk en enkele uilensoorten, die veelvuldig bij de Oostvaardersplassen tegen de treinen vliegen. Henk Pol van NS Railinfrabeheer heeft een verklaring voor de plotselinge toename van de vogelsterfte. "Toen de spoorbaan werd gebouwd is tussen het natuurgebied en de spoorlijn een kaal stuk weide aangelegd. Dat vormt een buffer tussen de beide gebieden. Staatsbosbeheer heeft dit gebied echter opnieuw ingericht om nog meer 'natuur' te scheppen".

De planten zijn inmiddels manshoog en lieten dit najaar aardig wat zaden vallen. En op dat lui-lekkerland kwam een flink aantal muizen af. Pol: "Je raadt het al, die muizen trekken op hun beurt de roofvogels aan. De gebruikelijke gang van zaken is dan dat de roofvogel in de lucht bidt en naar een prooi op de grond spiedt. Met een duikvlucht grijpt hij zijn prooi uit het gras en peuzelt hem op. Maar hier kan hij opspringen en zo weer een nieuwe muis pakken. En nóg een".

Volgens Pol worden door die capriolen én de dichte begroeiing de vleugels van de vogels natter dan normaal het geval zou zijn. Als ze genoeg hebben gegeten zoeken ze een paal op om in de wind hun veren te dro-

Buizerd

gen. Vaak kiezen de vogels daarvoor de bovenleidingportalen van de spoorbaan. Want die zijn dichtbij. "Door hun volle maag zijn de vogels wat minder wendbaar. Als er dan een trein aankomt kunnen ze niet snel genoeg uitwijken", vertelt Pol. "En dat vindt iedere rechtgeaarde natuurliefhebber, waartoe ik mezelf ook reken, erg. Wel moet ik een kanttekening plaatsen. Want het aandeel van de trein maakt met zeven procent slechts een klein deel uit van de onnatuurlijke doodsoorzaak van de Nederlandse roofvogels".

Heftig

Veel projectmanagers van Railinfrabeheer - met name Betuwe-route, Noordoostelijke tak, HSL Zuid en HSL Oost - hebben te maken met de wettelijk verplichte Milieu Effect Rapportage. Zij

moeten de schade aan de natuur beschrijven die de spoorlijn veroorzaakt. Maar dat is vaak niet eenvoudig. Daarom start het team Milieu van Technische Systemen een fundamenteel onderzoek. Beleidsmedewerkster Rita Kuijsters: "Natuurlijk is er al veel bekend op het gebied van de natuurschade door de infrastructuur. NS neemt veel natuurbeschermingsmaatregelen, maar een wetenschappelijke studie naar de effecten heeft nog niet plaatsgevonden".

Tot op heden maakt NS veel gebruik van natuuronderzoek door Rijkswaterstaat. Die heeft met name veel ervaring met snelwegen. NS maakt een vertaalslag, maar de vergelijking tussen een spoorbaan en een autoweg gaat toch te vaak mank. "Een snelweg is natuurlijk veel breder", vertelt Kuijsters. "Er rijden continu voertuigen die een constant geluid veroorzaken. Bij een spoorbaan is de verstoring van de natuur heftig op het moment dat de trein passeert, waarna de rust terugkeert". Door de aanleg van infrastructuur en bebouwing staat de natuur in Nederland voortdurend onder druk. Leefgebieden van planten en dieren vallen in steeds kleinere delen uiteen. Zoiets belemmert de uitwisseling en isoleert bepaalde groepen planten of dieren. Daarmee daalt de kans op overleven, een proces dat versnippering heet. Vooral insecten en amfibieën

hebben last van deze versnippering. Met name bij snelweg en spoorlijn. Maar ook reeën, dassen, marters en bunzings. Zij deinzen terug voor het verkeer. Kuijsters: "Het is goed mogelijk dat ze niet gauw een nieuwe poging zullen ondernemen om over te steken".

Een ander verstoringseffect is geluid. Vooral vogels worden hierdoor in hun natuurlijke gedrag gehinderd. Met name weidevogels kunnen slecht tegen het geluid van een trein. En tenslotte noemt Kuijsters het contact met de bovenleiding en aanrijdingen met verkeer als oorzaak van sterfte.

In het onderzoek wil Railinfra-beheer duidelijk in kaart brengen wat de aanwezigheid en het gebruik van een spoorlijn betekenen voor de inheemse diersoorten. Volgens Kuijsters ontbreekt momenteel de wetenschappelijke onderbouwing voor bijvoorbeeld de aanleg van reeëntunnels. Kuijsters: "Het is aannemelijk dat de dieren ze gebruiken. Maar er heeft nog niemand met een blocnote in de hand een nacht bij zo'n tunnel gepost. Bovendien weten we niet of een tunnel van twee bij twee meter wel de ideale maat is. Moet de tunnel verlicht zijn, wat is de beste bodembedekking en hoe moet de ingang eruitzien?".

Compensatie

Wie schade aan de natuur toebrengt, moet dit ook weer compenseren. In de nabije toekomst krijgt dit uitgangspunt waarschijnlijk een wettelijke status. Ook daarom is het wetenschappelijk onderzoek zo belangrijk. Kuijsters: "We moeten de waarde van de natuurschade kunnen vaststellen om die aan de projectmanagers van Railinfra-beheer op te kunnen geven. Zij draaien op voor de compensatie".

Compensatie kan bijvoorbeeld door een stuk grond aan te kopen in de buurt van de spoorlijn en daar de natuur haar gang laten gaan. Als dat niet mogelijk is, moet de projectmanager voor het natuurproject uitwijken naar Drente. Daar is meer grond beschikbaar. Het onderzoek moet op veel vragen antwoord kunnen geven. Kuijsters: "Stel maar eens vast wat de natuur-

waarde is van een eikenboom van tweehonderd jaar. Je kunt zo'n boom in elk geval niet verplaatsen dus moet ie om. Waarmee wil je dit compenseren? En hoeveel jonge eiken vervangen dan die ene oude?"

Overgenomen uit De Koppeling, personeelsblad van de Nederlandse Spoorwegen.

Ervaringen van een beginnend vogelaar

Het heeft vijf graden gevoren afgelopen nacht. Met muts op en dikke handschoenen aan stap ik op de fiets. De Eemnesser polder ligt er stil en wijds bij. Sloten zijn bevroren. Als ik even de huizen wegdenk lijkt het op een eenzaam pool-landschap. Langs de oude vaart staan aan beide zijden knotwilgen als goed verzorgde borstels langs de klinkerweg. In de verte staat een man met zijn fiets aan de hand te kijken naar een groep zwanen. De zwanen zijn wintergasten en moeten denk ik wilde of kleine zwanen zijn. Op de manier waarop de man naar

de groep kijkt, lijkt hij een vogelaar te zijn. Soort zoekt soort, dit geldt ook voor de mensen. Mijn oog is nog niet zo kundig en om toch een collega te groeten stel ik al fietsend de vraag: "wilde of kleine?". De man draait zich naar me toe en kijkt mij aan op een manier die voldoende zegt over mijn domheid. Zijn antwoord bevestigt mijn gevoel: "Kleine natuurlijk!" De vanzelfsprekendheid van dit antwoord leert mij dat ik nog veel ervaring op moet doen, niet alleen ten aanzien van vogelen.

CORRI STEIN

Vogelen op Cruysbergen: eerst even bellen

Wij zijn hier in het Gooi zo gelukkig dat er veel landgoederen zijn waar het altijd prettig is naar vogels te kijken. Sommige van deze landgoederen zijn vrij toegankelijk, voor andere moet je bij voorbeeld lid zijn van Natuurmonumenten (alhoewel daar in de praktijk niet zo streng op gelet wordt) en er zijn er ook nog enkele die particulier bezit zijn en die je dus niet zomaar ongevraagd betreden kunt want dan kom je op privé terrein.

Een landgoed van deze laatste categorie is bijvoorbeeld het landgoed Cruysbergen in

Bussum. De bewoonster van het huis aldaar, mevrouw L. Spliethoff, klaagt erover dat vogelaars het bos bezoeken zonder eerst een afspraak te maken. Zij gunt iedereen zijn of haar hobby, dat wel. Daarom vraagt zij of bezoekers zo attent willen zijn een wandeling in haar bos steeds vooraf te melden of aan te vragen en vanzelfsprekend willen wij dat verzoek graag aan onze leden overbrengen.

Even een telefoontje is wellicht voldoende. Het telefoonnummer is 035-6914431.

In 1997 werd er opnieuw in de Noordpolder, de Zuidpolder en de Oostermeent door leden van de vogelwerkgroep geteld op de aanwezigheid van vogels. Dit onderzoek bestaat dit jaar 25 jaar. In 1997 werden er in de Eempolders 147.975 vogels geteld.

Nico Klippel

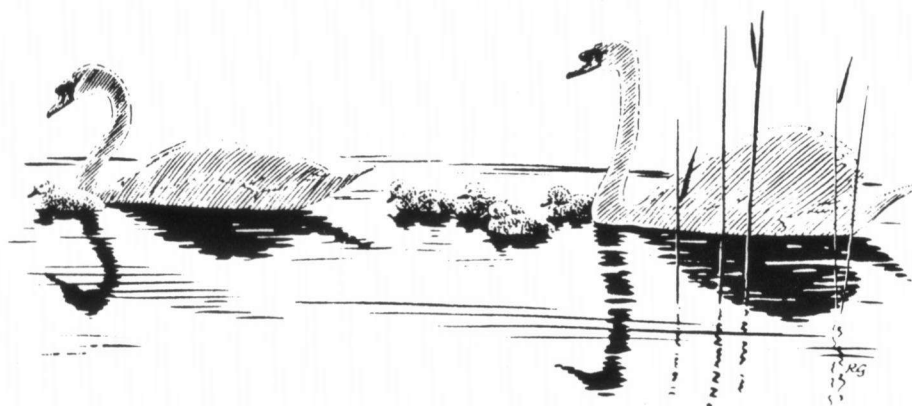
Eempoldertellingen in 1997

Het aantal waargenomen soorten daalde van 115 naar 109, zijnde het saldo van 16 soorten *niet* en 10 soorten *nieuw* waargenomen. Het totale aantal getelde exemplaren bleef met 147.000 ongeveer op het peil van het vorige jaar van 149.000. Het aandeel van de top tien nam toe van 121 naar 128 duizend stuks of te wel van 81% naar 86%. Geconcludeerd kan worden dat het patroon van de afgelopen jaren zich doorzet. Dit is een afname van de diversiteit (helaas) en een toename bij de top 10 voornamelijk veroorzaakt door de wintergasten. Opgemerkt kan hier worden dat deze toename met name de laatste jaren vooral door de ganzen wordt veroorzaakt. Dit loopt gelijk op met de algemene landelijke ontwikkelingen bij deze soorten.

Belangrijk is dat gemeld kan worden dat de ganzen overwegend in het reservaatgebied worden waargenomen, en met name in het gedeelte waar de beheersmaatregel van een hogere waterstand het duidelijkst is doorgevoerd. Hoewel dit niet als keihard bewijs kan gelden lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat de vorming van het reservaatgebied tot resultaten leidt. In de onderlinge verdeling binnen de ganzen valt met name de spectaculaire toename bij de kolgans op. De brandgans daarentegen die in 1996 met circa 4000 exemplaren haar intrede deed in de top tien viel weer terug tot het niveau van 1995 van circa 200 exemplaren en verdween uit de lijst van de top tien. Ook de nijlgans (hoewel geen echte gans) gaf weer een verdere toename te zien.

Binnen de top tien valt op dat het aandeel van de smient weer sterk is gedaald. Bij de cijfers over 1996 werd reeds opgemerkt dat het uitzonderlijk hoge aantal van circa 15000 exemplaren door zeer specifieke omstandigheden werd veroorzaakt. Deze omstandigheden waren in 1997 niet van toepassing. Uit de top tien verdwenen de meerkoet en de kleine zwaan. Met name de teruggang bij de laatste soort was wel heel sterk. Dat deze soort in aantal terugloopt blijkt ook wel uit het aandeel van de juveniele exemplaren. Mede uit eigen bijgehouden waarnemingen blijkt het percentage hiervan met name de laatste twee jaren wel erg sterk terug te zijn gelopen. Aangezien zwanen in het algemeen een hoge leeftijd kunnen bereiken en in gunstige jaren tot wel 6 à 8 jongen groot kunnen brengen,

Knobbelzwanen Tekening: Robert Gillmor

Eempolder- tellingen	Totaal 1996		Totaal 1997		Noord		Oost		Zuid	
	Aantal	Rang	Aantal	Rang	Aantal	Rang	Aantal	Rang	Aantal	Rang
Spreeuw	36358	1	38104	1	11569	3	9261	1	17274	1
Kolgans	9161	6	28319	2	25979	1	2335	3	5	52
Kievit	29005	2	25519	3	12000	2	4544	2	8975	2
Grauwe Gans	12450	4	10434	4	6084	4	2286	4	2064	5
Kokmeeuw	10777	5	8408	5	4225	5	1379	6	2804	3
Smient	15310	3	5485	6	2708	6	1929	5	848	7
Houtduif	2891	8	4430	7	855	9	884	8	2691	4
Goudplevier	1624	14	2811	8	1654	7	1101	7	56	30
Wilde Eend	2088	11	2664	9	736	11	341	11	1587	6
Knobbelzwaan	1191	19	1810	10	661	12	309	12	840	8
Meerkoet	2434	10	1758	11	906	8	158	20	694	11
Boerenzwaluw	1505	16	1594	12	357	19	496	10	741	10
Grutto	1259	17	1567	13	806	10	527	9	234	16
Zwarte Kraai	1527	15	1542	14	576	15	147	21	819	9
Kauw	2038	12	1219	15	305	20	264	13	650	12
Stormmeeuw	1673	13	949	16	487	16	108	23	354	14
Kleine Zwaan	2690	9	899	17	593	14	17	47	289	15
Scholekster	778	22	879	18	451	17	201	16	227	17
Huismus	730	23	877	19	358	18	113	22	406	13
Rietgans	9	80	618	20	600	13	18	45	0	
Totaal Top 10	120855		127984		66786		24369		37144	
Totaal	149052		147975		75741		28692		43542	
Aantal soorten		115		108		89		89		73

 betekenis : bij TOP 10 van betreffende gebied of periode

hoeft deze ontwikkeling nog niet alarmerend te zijn. De klimatologische omstandigheden waren de afgelopen twee jaren voor deze soort (hopelijk toevallig) erg ongunstig.

Ik noem het aandeel van de juvenielen bij de zwanen mede om aan te geven dat het de moeite loont om gemakkelijk waarneembare zaken mede te noteren.

Bij de nieuwkomers in de top tien waren naast de goudplevier twee soorten eenden te weten de wilde eend en de kraakeend. De kokmeeuw nam, net zoals dit bij de andere soorten meeuwen al een aantal jaren het geval is, weer verder in aantal af.

Overige soorten

De ontwikkeling bij een aantal specifieke soorten was (tussen [] de cijfers over 1996):

Scholekster met 879 [778]; een lichte toename.

Watersnip 35 [98]; het blijft met deze soort vaak een treffer.

Grutto met 1567 [1259]; herstel.

Tureluur 317 [361]; aan de geleidelijke stijging van de afgelopen jaren lijkt een eind gekomen.

Kemphaan 197 [71]; alleen tijdens de trek.

Wulp 209 [211]; geen verdere daling.

Veldleeuwerik 527 [1258]; belangrijk is echter dat dit lagere aantal nog eens grotendeels buiten het broedseizoen werd waargenomen.

Graspieper 578 [897]; hiervoor geldt hetzelfde als bij de veldleeuwerik.

Gele kwikstaart 19 [75] Dit is wel een absoluut dieptepunt voor deze soort. Hopelijk draagt de vorming van het reservaatgebied er toe bij dat deze soort voor de Eempolders behouden blijft.

Witte kwikstaart 490 [475]

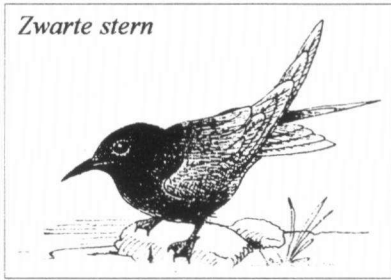
Enkele leuke stijgingen die genoemd kunnen worden zijn: bergeend 80 [54], slobend 50 [31], huismus 877 [730], ringmus 285 [144], putter 94 [22], keep 49 [16].

Belangrijke dalingen waren; blauwe reiger 488 [885] en to-

renvalk 121 [481]. Bij beide soorten is dit geheel in lijn met de landelijke trend.

De soorten die wel in 1996 werden waargenomen maar niet in 1997 waren in aflopende volgorde van aantal in 1996.

Hier geldt de omgekeerde volgorde. Vergelijk met het verslag

over 1996 leert dat de meeste hier genoemde soorten voor 1996 nieuw waren.

Niet in 1997		Nieuw in 1997	
Waterpieper	20	Sijs	17
Bontbekplevier	14	Toppereend	3
Regenwulp	7	Midd. zaagbek	2
Lepelaar	5	Zwarte stern	2
Boomkruiper	5	Visarend	2
Ooievaar	3	Roerdomp	1
Smelleken	2	Witgatje	1
Groenpootruiter	2	Baardmannetje	1
Beflijster	2	Blauwborst	1
Boomklever	2	Steenuil	1
Pijlstaart	1		
Gr. bonte specht	1		
Snor	1		
Zwarte wouw	1		
Indische gans	1		
Zwarte zwaan	1		

Deelnemers/Tellingen

De telploeg bestond in het begin van het jaar uit 34 deelnemers.

Door vertrek van 11 en instroom van 4 personen bestond de telploeg begin 1998 uit 27 personen.

Door het grote aantal beschikbare tellers lag de frequentie van tellen wat aan de lage kant; reden om het aantal wat naar beneden te brengen. Qua dekking van de tellingen was 1997 net als in 1996 een prima jaar. Op één deeltelling na zijn alle drie de deelgebieden op alle teldata geteld en zijn de telgegevens niet verloren gegaan. Bravo!

Alpenkauwen en alpenkraaien komen in ons land niet voor en zeker in ons werkgebied niet, maar velen van ons zullen ongetwijfeld tijdens de vakantie in de bergen met deze vogels kennis gemaakt hebben. Want de alpenkauw hoort bij de bergen, zoals de huismus hoort bij de stad.

Frans van der Helm

De afvalrace van de alpenkauw

Het lijkt haast een afvalrace, zo groot zijn de verliezen onder jonge alpenkauwen, vlak voor ze hun eerste winter ingaan. Oudere vogels hebben hun eigen afvalrace, maar dan letterlijk: een vuilnisbelt van een skioord kan duizenden kauwen aantrekken.

Als de lammergieren het laten afweten en er geen steenarend te bekennen is, wordt door vogelliefhebbers onder de bergtoeristen al weer snel het oog op de kaart gericht. Verder. Op zoek naar spektakel. En geen mens let op die grote zwarte vogel die nieuwsgierig toekijkt en hoopt op een voedselrestje. De alpenkauw hoort bij de bergen als een mus bij de steden. Niet alleen wandelaars misken-

nen de vogel, onderzoekers deden dat tot voor kort ook. Maar in de Franse Alpen wordt de laatste jaren het wel en wee van deze vogels intensief gevolgd. De invloed van skisport en wandeltoerisme krijgt daarbij speciale aandacht. Want er is nogal wat veranderd in de Alpen. Wat betekent dat voor deze traditionele bergbewoners?

De alpenkauw is geen naaste verwant van onze gewone kauw, hij heeft een opvallend gele snavel en rode poten. Hij leeft in de bergmassieven van Europa, Azië en Noord-Afrika. Op Frans grondgebied kom je hem in grote aantallen tegen in de Alpen en de Pyreneeën, maar ook op Corsica. Zijn verspreiding heeft grote hoogten

bereikt: in Frankrijk tot aan de top van de Mont Blanc (4800 meter), in de Himalaya zelfs tot op meer dan achtduizend meter.

Alpenkauwen verplaatsen zich in grote groepen, met soms meer dan duizend tegelijk. In toeristische gebieden zijn ze tegenwoordig veel minder schuw voor mensen dan op andere plaatsen. Soms zoeken ze mensen zelfs nadrukkelijk op om een nieuwe voedselbron aan te boren. Trekkers offeren graag een deel van hun zorgvuldig afgewogen en moeizaam naar boven gesleepte etenswaar op aan deze felle vogels. Het gaat eigenlijk verder dan bedelen; met grote vanzelfsprekendheid eisen de kauwen hun deel. Hun natuurlijke diët

bestaat in de winter vooral uit vruchten, zoals jenever- en bosbessen, en zaden. In lente en zomer ligt de nadruk op ongewervelde beestjes als insecten en spinnen. In de lente gaat het daarbij vooral om larven die de vogels langs de terugwijkende rand van smeltende sneeuwvelden te voorschijn halen.

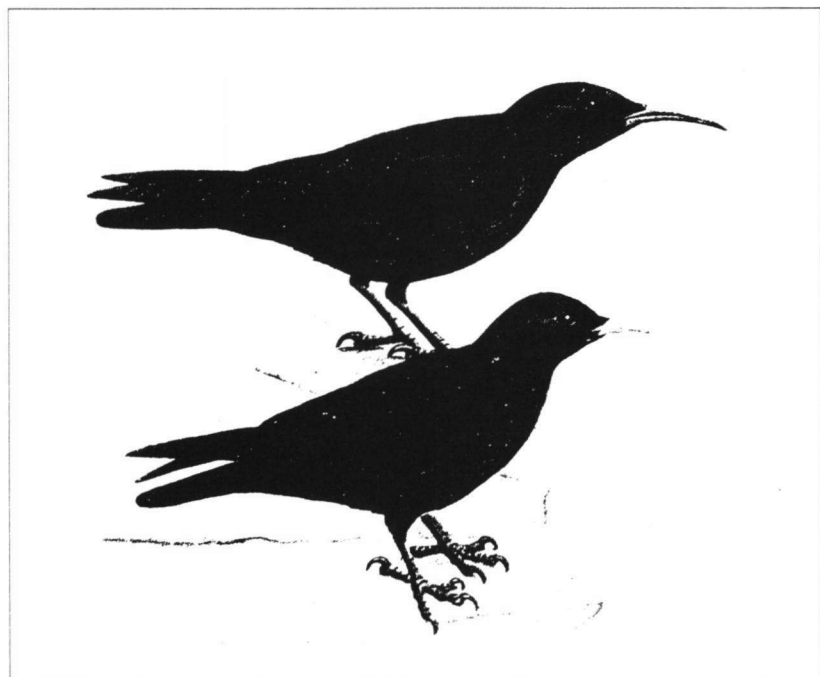
Geen leider

In het broedseizoen zijn de groepen op hun kleinst, maar gemiddeld toch nog zo'n zestig dieren groot. Daarna zijn de vogels minder gebonden aan een voedselgebied in de buurt van de nesten, en vermengen de basisclubs zich op voedselrijke hellingen. Binnen zulke groepen is er een duidelijke rangorde. Je ziet dat sommige vogels voorrang krijgen. De basis van die rangorde is dat mannetjes de vrouwtjes domineren en oudere vogels de jongere. Het betekent niet dat de uitkomst van conflicten star vastligt; van dag tot dag kan die wel wat verschillen, afhankelijk van de bui van de vogels. Er zijn machtige en minder machtige vogels, maar een werkelijke leider, die alle andere naar zijn 'poot' kan zetten, ontbreekt.

Met ritueel gedrag leiden de alpenkauwen het sociale verkeer in banen, zonder dat er steeds gevochten hoeft te worden. Patserig vertoon is te herkennen aan een opgerichte kop en gespreide staart: hij maakt zich groter. De vogel die zich met ingetrokken hals en tegen het lijf gedrukte vleugels klein maakt, erkent in de ander zijn meerdere. Dat systeem werkt goed. Bij echte opstootjes dreigen de dieren met omhoog gestoken vleugels. Soms wordt er een beetje geworsteld, waarbij sensatiebeluste soortgenoten toe komen kijken. Zulke conflicten zijn zeldzaam, zelfs

onder de tientallen dieren die op een kleine afvalhoop van een berghut voedsel zoeken. Maar die houdingen zie je wél vaak. Soms lijkt het of van twee naburige vogels de een met geheven kop de hemel afspeurt, terwijl de andere toevallig peinzend een stukje grond aan zijn voeten inspecteert. Maar ze kijken vooral naar elkaar; met respectievelijk een heersersblik en devoot gebogen kop. Als er al een schermutseling is, kun je er zeker van zijn dat het om twee mannetjes gaat. Vrouwtjes - die bij deze vogels een lage status hebben - gaan sociaal contact, dat kan ontaarden in een conflict, liever uit de weg. Is de voedselbron groter, bijvoorbeeld in een alpenwei vol insecten, dan gaat alles al helemaal vredig zijn gang. Binnen de groep houdt iedereen wellevend afstand. Samen voedsel zoeken gaat gepaard met samen slapen. Dat doen alpenkauwen in grote rotsholtes, waar hun schelle kreten heen en weer kaatsen. De temperatuur is er stabiel, regen en wind

hebben er nauwelijks invloed. En het is er nog veilig ook. Alpenkauwen zijn acrobatische vliegers - een overbodige buiteling of een vloeiend duikvluchtje gaan ze nooit uit de weg. Rond midden maart krijgen de groepsvluchten een extra uitbundig karakter - zeg maar opschepperig. Bij de paarvorming proberen de vogels indruk op elkaar te maken door met elkaar op te vliegen en sterke staattjes van hun vliegvermogen te laten zien. Dan weer lopen ze heen en weer, zelfbewust te pronken. Zulke parades in een alpenwei fungeren als huwelijksmarkt. Maar ook de dieren die al lang en breed monogaam aan elkaar verbonden zijn doen eraan mee. Het is net een Zuid-Frans dorpspleintje, waar op een mooie avond ook heel wat heen en weer wordt gelopen en steeds weer die zwarte Golf GTi een nodeloos rondje komt rijden. In die lentestemming zoeken sommige vogels een boom op, om daar met afhanginge vleugels, gespreide staart, opge-

Alpenkraai (boven) en alpenkauw

zette halsveren en hemelwaarts gerichte snavel, een kwetterend groepsconcert te geven. Alpenkauwen lijken dan vooral alpen-spreeuwen. Wanneer de paren uiteindelijk zijn gevormd, bieden de vogels elkaar uit goede kauwgewoonte voedsel aan. In het midden van juni legt het vrouwtje één tot vijf eieren en broedt die vervolgens in acht-tien tot twintig dagen uit. Het mannetje draagt intussen voedsel voor haar aan. Beide ouders verzorgen de jongen; die zijn na een maand vliegklaar, zo eind juli, begin augustus. Ze zijn hiermee dus heel wat later en langzamer dan de overigens vergelijkbare kraaien van het laagland. Dat is niet zomaar: dit standaardschema is afgestemd op het rijpen van vruchten en het uitkomen van sprinkhanen. Daar komt alles op aan: de opgroeiende jeugd moet kunnen profiteren van de enige periode van betrekkelijke overvloed. De jongen zijn het eerste jaar goed herkenbaar: ze maken een wat verformfaaide indruk, en hebben zwarte inplaats van rode poten. Na het uitvliegen zijn ze voor voedselvoorziening nog twee weken sterk van hun ouders afhankelijk. In die tijd letten ze scherp op hoe die de zaken aanpakken, en imiteren hun methodes. Ondertussen eisen ze luidruchtig voedsel op. De verliezen onder jonge vogels zijn groot - ze houden in feite een afvalrace. In sommige gebieden overleeft maar de helft van de nestverlaters tot aan het begin van de winter. En daarvan gaat dan driekwart alsnog in de winter zelf verloren. Zit het eerste levensjaar er eenmaal op, dan zijn de kansen meteen flink gestegen: jaarlijks valt nog maar een tiende van de vogels af. Met heel veel geluk kan een

alpenkauw twintig jaar oud worden.

Skiseizoen

In de zomer verplaatsen alpenkauwen zich hooguit enkele kilometers rond de nestplaats. In de winter is dat wel anders. Dan zijn de dagelijkse verplaatsingen enorm. Van oudsher be-geven de vogels zich van hun hooggelegen slaappleats om-laag, naar de valleien en de dorpen. Maar sinds de ski-oorden steeds meer worden uitgebreid blijft menige alpenkauw hoger in de bergen en begint er een tweede, en nu letterlijke, afvalrace. Zo gauw het skiseizoen is geopend bloeien ook de bijbehorende vuilstortplaatsen op. Daar maken de alpenkauwen doortastend gebruik van. Een beetje vuilnisbelt van een uit zijn voegen gegroeid ski-oord kan duizenden vogels uit de verre omtrek aantrekken. Opvallend is dat de nestverlaters die niet voor de winter al zijn gesneuveld, juist niet hun heil zoeken in de wintersportgebieden. Daar zouden ze tussen de talrijke dominante volwassenen geen poot aan de grond krijgen; ze komen niet aan de (afval)bak. Die jonge vogels, die hun eigen clubs vormen, zoeken nog wel het lagere land op. De menselijke invloed is vooralsnog dus vooral: minder hoogte-verplaatsingen en een sterkere generatietekloof. Zaken die geen gevolgen hebben voor aantal en broedsucces.

En andere moderne invloeden? Alpenkauwen zijn inventief. Soms gebruikt een paartje kunstmatige structuren om het nest te bouwen, zoals een kabelbaan. Maar dat loopt meestal fout af. Als de kabelbaan voor toeristen in gebruik wordt genomen wanneer de jongen in het nest om zich heen beginnen te kijken, laten de ouders hen en

de drukte in de steek. Want een beetje op zichzelf blijven - dat willen ze nog wel. Daar zijn het bergvogels voor.

Alpenkraai

De alpenkraai (zwart met rode poten en snavel) is de meest naaste verwant van de geelsnavelige alpenkauw. Zijn levenswijze is sterk vergelijkbaar, maar je komt hem minder vaak tegen. De twee soorten zijn soms lastig uit elkaar te houden, in ieder geval moeilijker dan onze kauw en zwarte kraai. Grootteverschil is er nauwelijks. En om het nog wat lastiger te maken roept juist de alpenkraai 'kjaauw', iets dat sterk aan het geluid van onze gewone kauwen doet denken. Verder maakt de alpenkraai 'ronde', kauwachtige geluiden. De alpenkauw houdt het bij een variatie aan iele, spreekwachtige signalen: het onverwacht hoge 'spreek' hoor je al van verre. Net als een 'ronder', fluitend geluid: 'prruu'.

Alpenkraaien hebben een kromme rode snavel, bij jonge vogels is die wat meer beige-oranje. Vliegend zien ze er 'rommeliger' uit dan de alpenkauw: de 'vingers' aan de vleugels (zes in plaats van vijf uitstekende slagpennen) steken ietsje verder uit, sterker gespreid, en omhoog gekruld. De alpenkauw heeft strakker horizontaal gehouden vleugels, die bovenaan wat smaller zijn. De staart van de alpenkraai is recht afgesneden, terwijl die van de alpenkauw wigvormig en langer is. Beide soorten houden van enerverende vliegmanoeuvres, hoog in de lucht en langs bergwanden. De dieren dwarrelen en zweven om elkaar heen in stijgwinden; in kleine 'reisgezelschappen' of in dichte wolken.

Overgenomen uit Grasduinen, februari 1998.

Vogeltoerisme is, gemeten aan het snel groeiende aantal reisbureaus dat vogelreizen aanbiedt, sterk in opkomst. Men kan de bestemming zo gek niet bedenken of er voert een vliegtuig heen. Bij het reisdoel staat dan meestal een als bioloog geafficheerde gids klaar, die de reiziger langs de heilige ibissen, adéliepenguins, oorgieren of andere netvliesdelicatessen loodst.

Menno Stekete

De mooiste plekjes voor de Europese vogeltoerist

In een snikhete schuilhut aan de oever van een poeltje in het Zuid Spaanse moerasreservaat Donana, lang geleden.

“Hoemp”, zegt de onzichtbare vogel in de rietkraag. Vast een roerdomp. “Alle Nederlanders die hier komen denken dat bij dat geluid een roerdomp hoort”, corrigeert de parkwachter.

“Maar dit ‘hoemp’ komt van een purperkoet.” Een purperkoet! En dat terwijl die suffe Spanjaarden in de schuilhut alleen maar oog hebben voor een fuut die een eindje verderop op het water dobbert. Zo’n ordinaire fuut, waarmee je in Nederland de gracht kunt dempen. “Hoemp”, vindt ook de purperkoet.

Dit voorval illustreert hoe betrekkelijk de ornithologische prestaties van een dergelijk vogeltoeristisch reisje kunnen zijn. Die Spanjaarden hadden, jaren later bezien, natuurlijk groot gelijk: Mijn ‘purperkoet’ was hun ‘fuut’. Ze waren wat rariteit betreft inwisselbaar. Iederéén kan wel in het vliegtuig stappen, aangekomen op het vliegveld in Zuid-Afrika een woestijnkloppie opmerken, deze in een gidsje afvinken, en thuis claimen iets heel zeldzaams te hebben gezien.

De kundigheid van de vogeltoerist is alleen objectief te meten door spelregels af te spre-

ken, bijvoorbeeld door een taxonomische of geografische beperking op te leggen. Voor het vogelspotten gelden dus dezelfde beperkingen als voor het verzamelen van postzegels: net zomin als de filatelist, kan ook de spotter niet de ambitie hebben alle verschillende types ter wereld te vergaren.

Hieraan moet evenwel onmiddellijk worden toegevoegd dat als het waargenomen vogeltje op mondiale schaal als zeldzaamheid kan worden aange merkt, de spotter wél voldaan naar huis mag vliegen. Immers, de filatelist die zich beperkt tot Bulgaarse ruimtevaartpostzegels mag toch wel degelijk met terecht trots een Kaaps driehoekje in zijn album steken. Veel Nederlandse vogelspotters hebben zich ten doel gesteld alle broedvogels van Europa ooit in hun leven te hebben bekeken. Het klinkt ambitieus om de ongeveer vijfhonderd soorten te willen turven, maar dat is het niet. Er zijn namelijk veel plaatsen in Europa waar bij één bezoek makkelijk tientallen soorten kunnen worden weggestreept. Het is geen toeval dat de vogelreisbureaus hun aandacht juist op deze locaties richten. Voor de geïnteresseerde vogelaar een paar van de beste plekken:

Spanje, Monfragüe. Dit parque national ligt halverwege de hoofdstad Madrid en de Portugese grens, ter weerszijden van de rivier de Taag. Het landschap heeft iets Afrikaans: een net zo onafzienbare als onbewoonde kurkeiksavanne. In Monfragüe komt men bijna alle Europese stootvogels tegen, vooral gieren. En om zo te zien hoeft men alleen maar de weg van Trujillo naar Plasencia te volgen en wanneer de steile oever van de Taag in zicht komt, bij een grote rotswand die Penfalcon heet, de auto in de berm te zetten. Bij een recent bezoek waren er honderden vale gieren en monniksgieren te zien, die op nog geen tien meter afstand langs vlogen. Ze keken brutaal terug.

Spanje, Donana. Dit Andalusi sche nationale park beslaat bijna de hele moerasdelta van de rivier de Guadalquivir en heeft wel wat weg van de Franse Camargue, maar dan veel uitgestrekter. Het voormalige koninklijke jachtterrein - van ene Dona Ana, vandaar - is onverslaanbaar op het gebied van moeras- en weidevogels, die hier in de herfst en het voorjaar doortrekken, of blijven overwinteren. Het reservaat is niet op

eigen houtje te verkennen, maar aanmelden voor een excursie met vierwiel-aangedreven bussen is mogelijk. De chauffeur deelt handige turflijsten met vogelsoorten uit. Spaanse keizerarenden - nu een mondiale zeldzaamheid - zijn moeilijk mis te lopen.

Ierland, the Cliffs of Moher. Ierland is het enige land van Europa waarover vakantiefolders niet liegen - en dat geldt ook voor de vogelreisbrochures. Op de kliffen, bij het plaatsje Lisdoonvarna aan de westkust, nestelen zo goed als alle Europese zeevogels. Op de rand van de kliffen zijn telescopen gemonteerd, maar die zijn helemaal niet nodig: alken, zeekooten, papegaaiduikers, drieteenmeeuwen en stormvogels zitten tot een meter onder je voeten. Ook de van meeuwen levende slechtvalken die hier huizen, trekken zich van pottenkijkers niets aan.

Bij een bezoek kort geleden had één exemplaar zelfs het geintje bedacht om vogeltoeristen aan het schrikken te maken door op ooghoogte op ze af te vliegen en op het laatste moment uit te wijken: 'to play chicken', heet dat.

Hongarije, Hortobagy. Dit nationale park ligt in het oosten van Hongarije en beslaat zo'n 200 vierkante kilometer zoutsteppe, afgewisseld met rijen populieren, akkerland en visvijvers. Wie een kijkje in het reservaat neemt, kan gegarandeerd heel wat Oosteuropese soorten wegstrepen: roodpootvalken, grote trappen, vorkstaartplevieren, krekkelzangers. In de visvijvers verzamelen zich tijdens de trek heel wat soorten eenden en andere watervogels. Enige herfstenters terug bleken zich er ook ornithologische verrassin-

gen voor te doen. Toen het al schemerde klonk er ijl geroep over de mistige velden. Er bleken duizenden kraanvogels op de akkers te staan, die hier de gemorste maïs stonden op te pikken. Ze stegen op en vlogen weg naar de ondergaande zon.

Zweden, Falsterbo. Van de vele flessenhalzen in de vogeltrek-routes - de Bosporus in Turkije, Gibraltar en de Orgambidescapes in de Pyreneeën zijn drie andere belangrijke knooppunten - wordt Falsterbo vaak als

de aantrekkelijkste beschouwd. In de herfst trekt de halve vogelbevolking van Scandinavië langs dit schiereiland, het zuidwestelijkste puntje van Zweden, op zo'n twintig kilometer van Malmö. In september passeren hier dagelijks honderdduizenden zangvogeltjes en zwaluwen en tienduizenden roofvogels. Wie zich bij zonsopgang rondom de vuurtoren met een verrekijker posteert, komt ogen tekort.

(Copyright: NRC-Handelsblad).

Jaarverslag van subgroep natuurbescherming in 1997

Voor de natuurbeschermingsactiviteiten in het Gooi en omgeving wordt nauw samengewerkt met de vereniging Leefmilieu het Gooi, de Vechtstreek e.o. en de vereniging Vrienden van het Gooi. Dit betrof onkruidbestrijding in de gemeente Naarden, kapplannen voor alle bomen op de vestingwallen in dezelfde gemeente, rooiwerkzaamheden van de beuken langs de Eemnesserweg in Blaricum, groot-schalige verwijdering van bomen in Huizen, het streekplan, bestemmingsplannen en de Gooiboog (spoorlijn). Op het concept-beheersplan van het Goois Natuurreservaat is commentaar geleverd en dit was ook het geval met de Structuurvisie Zanderij Crailo en het bestemmingsplan Zand en Veen van de gemeente Blaricum. Ook de ontwikkelingen rond de aanleg van een golfbaan in Eemnes worden gevolgd. Met het Knobbelzwanenplatform en de Gierzwaluwenwerkgroep Nederland wordt extra aandacht besteed aan de bescherming van deze soorten in de streek. Voor de Werkgroep Roofvogels Nederland heeft Hanneke Sevink zich bereid verklaard als

contactpersoon voor het Steunpunt Roofvogels Het Gooi e.o. op te treden. Tot twee keer toe moest worden ingegrepen om te voorkomen dat kolonies van oeverzwaluwen door bouwwerkzaamheden in Huizen en Eemnes dreigden te verdwijnen. In goed overleg met Vogelbescherming Nederland, de politie, de gemeenten en de aannemers, keerden de ontwikkelingen zich ten goede. In de hoedanigheid van wetlandwacht voor Vogelbescherming Nederland wordt het wel en wee van het internationaal belangrijke wetland Gooi- en Eemmeer gevolgd. In die hoedanigheid werd onder meer de waterpolitie ingeschakeld om jetskiërs uit de oeverstroken weg te halen. Verder ging er een protest naar de gemeente Huizen, vanwege plannen om een veerverbinding met Almere tot stand te brengen. Daarvoor moet de Huizer pier in westelijke richting verplaatst worden en zou er aan de westzijde daarvan een werkhaven aangelegd worden. Deze plannen vormen een aantasting van het beschermde natuurmonument.

DICK A. JONKERS

Kalkgebrek, ontstaan door de verzuring van het milieu, is een gevaar dat vogels op den duur in hun voortbestaan bedreigt. Marion de Boo schrijft over alarmerend onderzoek en hoe vogelaars kunnen helpen.

Marion de Boo

Kalkgebrek bedreigt het broedresultaat van vogels

Enkele jaren geleden sloeg bioloog Jaap Graveland alarm. Hij had ontdekt dat koolmezen en andere kleine zangvogeltjes in arme bossen op schrale zandgrond steeds slechtere broedresultaten behalen. Ze leggen minder eieren en laten het nest vaker in de steek. Sommige vrouwtjes broeden zelfs wekenlang op lege nesten. Gemiddeld mislukt 30 tot 40 procent van de koolmezenlegsels in de bossen op arme zandgronden. De oorzaak is kalkgebrek door de verzuring van het milieu, zo toonde Graveland aan. Om goede eieren te kunnen leggen is behoorlijk wat kalk nodig. (Of liever gezegd: calcium, want kalk is calciumcarbonaat). Die kalk halen vogelvrouwtjes vooral uit slakkenhuizen. Huisjesslakken hebben op hun beurt vrij veel kalk nodig voor hun groei en voortplanting. Maar in verzuurde bossen spoelt de kalk uit de bodem, de huisjesslakken verdwijnen en ook de zangvogels krijgen kalkgebrek. Vaak zijn de mislukte eierschalen dun en poreus, ze ogen dof en korrelig in plaats van glanzend. De pigmentvlekken, die bij een normaal mezei regelmatig over de schaal verdeeld zijn, zakken merkwaardig naar een kant. Zulke eieren breken eerder en drogen gemakkelijker uit. Bijna de helft van zulke legsels wordt voortijdig in de steek gelaten.

Als de slechte eieren al uitkomen, dan breken de jongen vaak hun pootjes zodra ze proberen rechtop te gaan staan. Er worden veel windeieren gelegd, waarvan je niet meer terugvindt dan een natte plek in de nestkom. Tussen het leggen van twee eieren treden soms dagenlange pauzes op en ook dat komt het broedresultaat niet ten goede. Zo'n tien procent van de nesten blijft zelfs helemaal leeg - en wordt soms toch nog driftig wekenlang bebroed. Sommige vrouwtjes krijgen last van legnood, hun ei blijft in de baarmoeder steken en de vogelmoe-der blijft persen tot ze er dood bij neervalt. Een mezeinitje bevat zo'n dertig milligram calcium en een ge-

middeld legsel telt negen eitjes. Voor een compleet legsel is meer calcium nodig dan het vogelvrouwtje in haar hele skelet bezit. Als ze al die kalk in haar botten moest opslaan zou haar skelet in gewicht verdubbelen en daar valt nu eenmaal niet mee te vliegen. Regelmatig kalk eten is een alternatief. Een vogel die 's morgens een ei gaat leggen, moet de avond tevoren op zoek naar kalkrijk voedsel. Als je snippers slakkenhuisjes of kippeneierschalen in bakjes naast de nestkast hangt, zie je de koolmezen daar vooral 's avonds driftig gebruik van maken. Dit verbetert het broedresultaat.

Koolmezen

Dit is een verhaal over seksuele wedijver en bedrog. Over vreemdgaan in de bosjes, bedrogen echtgenoten en promiscuïteit, en dit alles onder het mom van keurig monogaam gedrag. Kortom, het ware verhaal over het seksleven van vogels.

Vogels zijn meesters in het bedriegen van hun partner

Vogels worden sinds mensenheugenis - en de schone letteren hebben daarbij een handje geholpen - geassocieerd met de begrippen liefde en trouw. Met de 'genetische vingerafdruk' - een techniek die onder meer door de politie gebruikt wordt bij het identificeren van verkrachters - is hun ware aard blootgelegd. Nu wordt duidelijk dat hun monogame relaties een lachertje zijn en dat overspel niet alleen algemeen voorkomt maar bovendien een bewuste overlevingsstrategie is.

Wetenschappers zijn er van overtuigd dat de vrouwtjes de mannetjes continue bedriegen en korte snelle slippertjes met andere mannetjes in de buurt hebben. Ze houden daarbij nauwlettend in de gaten dat hun bestaande relatie niet in gevaar komt.

Met de genetische vingerafdruk kon worden bewezen dat een opvallend hoog aantal jongen in een nest niet afstamt van de vaste partner van hun moeder. Vooral de mate waarin deze illegale relaties moesten plaatsvinden, was iets wat de wetenschappers hogelijk verbaasde. Een van hen, Tim Birkhead, zoöloog bij de universiteit van Sheffield en gespecialiseerd in het seksueel gedrag van vogels zegt: "Tot een jaar of tien geleden werd gedacht dat vogels strikt monogaam waren. Een visie ontleend aan Charles Darwin, die beweerde dat vogels met mensen gemeen hebben

dat ze er vaste partners op na houden. Daarbij moet je bedenken dat de Victoriaanse moraal ook doorwerkte in de studie van het diergedrag".

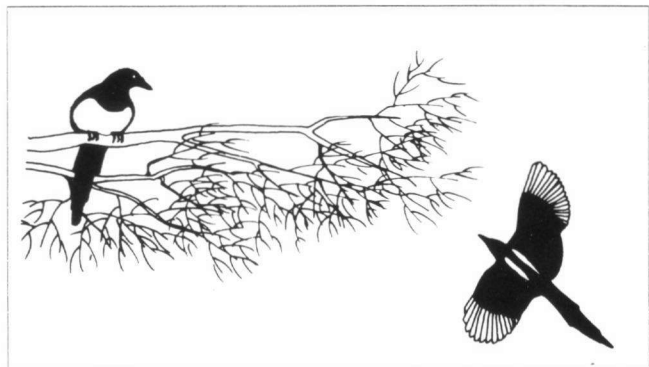
Het familiegevoel van vogels is iets wat vogelliefhebbers sinds lang heeft gecharmeerd. De Victoriaanse dominee F.O.Morris was bij voorbeeld zo onder de indruk van het gedrag van de heggemus, dat hij zijn gemeente voorhield de levenswijze van dit nederige vogeltje na te streven. Als in zijn tijd duidelijk was geweest wat deze vogeltjes allemaal uitspookten, was zijn gemeente een poel van verderf geworden, want de vrouwtjes van deze soort blijken er dikwijls twee mannetjes op na te houden.

De wetenschappers hebben inmiddels de veelvuldig voorkomende buiten-echtelijke paringen ook al van een naam voorzien: in de internationale vakpers wordt gesproken van EPC, extra-pair copulation. Want naast de heggemus is bijvoorbeeld ook de pimpelmees - die gold als een van de soorten met een hoge trouwheidsgraad - door de mand gevallen als zeer promiscue. In zeker een van de drie

pimpelmeesnestjes ligt een buitenechtelijk kuiken. Ook andere soorten, zoals de zwaluw en de zebrovink, de rietgors en de ekster, nemen het niet nauw met trouw.

Hoe meer er naar dit gedrag gekeken werd hoe algemener het bleek voor te komen. Promiscuïteit moest een patroon van seksueel gedrag zijn dat zich geleidelijk aan gevormd had als een resultaat van natuurlijke selectie. En dat maakte dat de biologen gingen uitzoeken wat de voordelen waren van dit gedrag voor zowel mannetjes als vrouwtjes.

Het welslagen van een soort wordt afgemeten naar het aantal jongen dat overleeft en zo in staat is hun genen door te geven aan een komende generatie. Voor de mannetjes, die het met andermans vrouwtje doen is de verklaring eenvoudig: ze verwekken extra nakomelingen en deze kuikens kosten hen geen extra energie omdat het vrouwtje en het bedrogen man-

Eksters

netje voor de jongen in het nest zorgen. Dat maakt ook meteen de nadelen voor de vaste partner duidelijk: hij besteedt tijd en energie aan het zorgen voor jongen die niet van hem zijn.

Medeplichtig

De biologen hebben lange tijd dit gedrag vanuit een mannelijk standpunt bekeken. In die rede-natie moest de strijd uitgevochten worden tussen de mannetjes: die probeerden elkaar te bedriegen zonder zelf bedrogen te worden.

Het seksuele gedrag van de vrouwtjes was iets wat in het verleden nauwelijks aandacht kreeg. Bovendien is het gedrag van de mannetjes weinig subtiel, zodat er makkelijk gegevens over te verzamelen zijn. Een andere verklaring is dat de meeste onderzoekers mannen zijn en dat maakt het haast onvermijdelijk dat de heren vanuit hun gezichtspunt naar verklaringen zochten. Toen gesignaleerd werd dat mannetjes paren met vrouwtjes met wie ze geen vaste band hebben, was een van de eerste verklaringen bijvoorbeeld dat 'hun liefdesleven thuis gefrustreerd was'.

Deze op het gedrag van mannetjes gerichte verklaringen houden geen stand nu het buitenechtelijk verkeer zo veelvuldig voor blijkt te komen: de dames moeten wel medeplichtig zijn. En de moderne genetische onderzoekstechnieken hebben ervoor gezorgd dat de biologen de zaak wel vanuit een vrouwelijk gezichtspunt moesten gaan bekijken. Nu blijkt dat de vrouwtjes heel bewust hun bedrog voor hun partner verborgen houden. Het vindt daarom letterlijk achter een bosje plaats. Volgens Birkhead blijft het echter niet eenvoudig te analyseren wat precies de voordelen voor de vrouwtjes zijn. Maar net als wij schijnen vogelvrouwtjes aan-

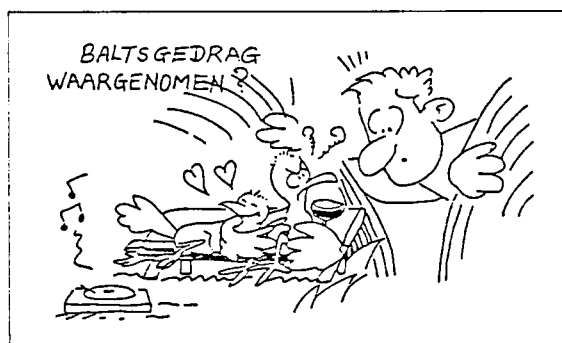
trekkelijke en minder aantrekkelijke heren te onderscheiden.

Een stuk is een stuk en daar is geen discussie over. Die mooie vogelmannen hebben bovendien in het licht van de evolutie een voordeel: het is waarschijnlijk dat ze ook voor een goed nageslacht zorgen. Maar het probleem voor de vrouwtjes is, dat niet ieder vogeltje de knapste partner kan hebben en ze zijn gedwongen soms met een minder fraai exemplaar genoeg te nemen willen ze aan de voortplantingswetten kunnen voldoen. Daarbij speelt weer mee dat volgens de evolutieer de mannetjes alleen met een vrouwtje paren als ze er op kunnen vertrouwen dat de nakomelingen die ze krijgen van hen zijn. Daarom paren ze regelmatig met hetzelfde vrouwtje en jagen ze concurrenten weg.

Oorlog

Maar de kern van het gesignaleerde gedrag ligt in een oorlog tussen de seksen: wat het belang is van de mannetjes is niet het belang van de vrouwtjes, hoewel ze elkaar wel nodig hebben bij het grootbrengen van hun nageslacht.

Volgens Birkhead hebben de dames hier de touwtjes in handen. Want zoals bij de meeste diersoorten zijn zij het die uitmaken of de stiekeme paring wel of niet zal plaatsvinden. Een studie van de pimpelmees maakte duidelijk wat er precies gebeurt. Birkhead: "De vrouwtjes doen aan paarvorming in het kader van de voortplanting, maar daarnaast zoeken ze de beste kwaliteit mannetjes uit om zich te laten bevruchten. Dat is een riskant spel, want als hun vaste

Tekening: Ronald Simoo

partner daar lucht van krijgt kan dat betekenen dat hij afziet van hulp bij het voeden van de jongen".

Daarom zoekt het vrouwtje haar toevlucht tot bedrog. Ze neemt een paring voor lief met het mannetje dat in haar ogen niet van topkwaliteit is, laat zelfs een aantal eitjes door hem bevruchten om te zorgen dat hij bij haar blijft, maar zodra ze de kans krijgt zoekt ze een mooiere man op die ze eveneens eitjes laat bevruchten. De vrouwtjes hebben een subtiel manier om dat te doen: ze zijn in staat om sperma op te slaan en op een ingewikkelde manier kunnen ze ook nog bepalen door wie ze hun eitjes laten bevruchten. Birkhead ontdekte bijvoorbeeld dat bij de zebra-vinken het laatste mannetje waarmee het vrouwtje voor haar ovulatie copuleerde zeventig procent van de eitjes bevrucht. En uit zijn onderzoek bleek ook dat vrouwtjes kort voor de ovulatie heel actief op zoek zijn naar mannen van topkwaliteit. En vindt ze die niet, dan kan ze nog altijd gebruik maken van het sperma van haar eigen partner dat ze opgeslagen heeft.

"Komt de ware Jacob echter wel langs dan heeft ze daar een vluggertje mee en daarna wil ze niet meer met haar partner paren, waardoor de uitverkorene een onevenredig aantal van de eitjes kan bevruchten", zegt Birkhead - die nog even wil benadrukken dat vogeltjes zich

dit gedrag niet bewust zijn. "Ze zijn gewoon genetisch zo geprogrammeerd".

Deze theorie is onlangs bevestigd door studies van Bart Kempnaers van de Universiteit van Antwerpen en Terry Burke van de Universiteit van Leicester (Nature, dl. 357, p.494). Zij maakten gebruik van de moderne techniek van de genetische vingerafdruk, waarbij met behulp van het erfelijk materiaal op trefzekere wijze bloedverwantschap kan worden vastgesteld - iets wat bij vogeltjes moeilijk op andere manieren is te bepalen. Zij ontdekten dat de mannetjes inderdaad kunnen worden verdeeld in meer en minder aantrekkelijk, want het bleek dat de laatste groep vaker bedrogen werd. Kempnaers kon aantonen dat de knappe mannen beduidend meer nakomelingen hadden in niet-eigen nesten en dat ze bovendien sterker waren en 's winters beter overleefden. Hun seksuele aantrekkingskracht heeft dus ook veel te maken met een vermogen om in moeilijke tijden te overleven.

Aantrekkelijk

Rest de vraag wat nu precies een mannetje aantrekkelijk maakt. Kempnaers weet daar nog geen antwoord op. "Het enige wat we weten is dat het een eigenschap is die algemeen door de vrouwtjes herkend wordt." Hij suggereert dat voor de vrouwtjes mogelijk de kwaliteiten van het mannetje tijdens het broedseizoen gelden als een indicatie van zijn kracht. Maar de verschillende vogelsoorten hebben ook verschillende uiterlijke kenmerken waaraan die aantrekkelijkheid gekoppeld is. Zo heeft Anders Moller, ornitholoog bij de Universiteit van Uppsala in Zweden, onlangs aangetoond dat bij boerenzwaluwen lengte en symmetrie van de staart bepalend

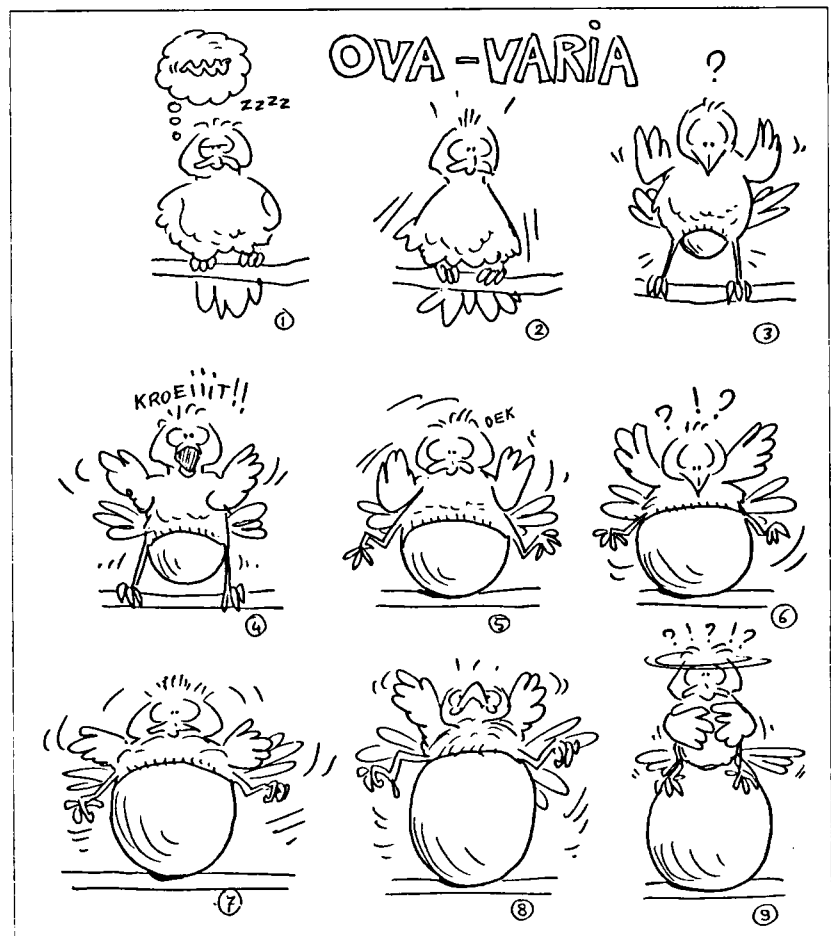
zijn voor het aantal slippertjes dat ze maken en dat mannetjes met een 'modale' staart vaker bedrogen worden (Nature, dl. 357, p.238). Hij kan niet verklaren wat het evolutionaire voordeel van een mooi lang en symmetrisch staartje is - al sinds de dagen van Darwin woedt bij voorbeeld de discussie die de fraaie pauwestaart moet verklaren.

De genetische vingerafdruk lijkt de oude theorie te bevestigen dat een gezonde, ferme staart voor een wat sceptisch vrouwtje een bewijs is dat het mannetje de genen bezit die bestand zijn tegen ziektes en dat hij een aanval van parasieten kan weerstaan.

Zo is de conclusie van dit alles dat vrouwtjes uit zijn op goede kwaliteit en de mannetjes het

vooral in de kwantiteit zoeken: want voor de heren staat een groot aantal vrouwelijke veroveringen garant voor de grootste kansen op succes. In dit belangenconflict strijden de mannetjes en vrouwtjes met verschillende wapens. De mannetjes doen hun uiterste best om met name in de periode kort voor een ovulatie te zorgen dat hun vrouwtjes bij ze in de buurt blijven, maar zelfs de meest waakzame man kan niet voorkomen dat ze toch stiekeme uitstapjes maakt. Waar de belangen weer samenkomen is dat man en vrouw elkaar nodig hebben bij het zorgen voor de jongen.

(Copyright Spectrum/Het Pa-rool).

De ovulatie volgens Ronald Sinoo (naar een idee van Frank van de Weijer)

Wie monter een boekhandel of de winkel van Vogelbescherming in Zeist binnenstapt om een boek over vogels te kopen, raakt ontnuchterd bij het zien van het assortiment. Het aanbod is groot en groeit evenredig met de toenemende interesse voor vogels.

Gerard L. Ouweneel

Met een goede gids het veld in

Een goed vogelboek behandelt ten minste drie onderdelen van het vogelen. Waar kan een aspirant-vogelaar de begeerde vogelsoorten vinden? Wat moet hij in het veld doen of nalaten om die bewuste vogels te zien? Hoe houdt hij alle vogelsoorten uit elkaar?

Voor dit laatste probleem kan hij een beroep doen op een indrukwekkende bibliotheek aan determineergidsen en op 'nieuwe media' die in dit informatietijdperk ter beschikking staan. Er bestaan diverse instructieve videofilms over vogels. Teleac bracht in 1994 een cursus 'Vogels Dichterbij' die spoedig was uitverkocht. Dan zijn er CD's met vogelgeluiden en komen de CD-ROM's eraan.

Maar omdat geluidscassettes gemakkelijk mee te nemen zijn in het veld, zijn vogelaars het meest in de weer met geluidsbandjes vol vogelroep of -zang.

Merel

Op ieder moment van de dag kan men in bossen, moerassen of op verlaten berghellingen vogelaars aantreffen die via een geluidscassette zang of roep laten klinken in de hoop dat vogels hierop live zullen reageren. De Cornell University in de staat New York is bezig haar Library of Natural Sounds te completeren. Doel is de roep of zang van alle ruim negenduizend vogelsoorten op aarde vast te leggen.

Tot degenen die door Cornell worden uitgezonden om op geluidsjacht te gaan, behoort de Nederlander Arnoud van den Berg (1952), die als professioneel ornitholoog zijn bestaan geheel vult met publiceren, redactiewerk, het leiden van vogelreizen en het Nederlandse correspondentenschap van buitenlandse ornithologische tijdschriften. De naam Arnoud van den Berg biedt houvast bij de keuze uit het immense vogelboeken-aanbod. Van den Berg heeft bijgedragen aan diverse publicaties. Een boek waaraan hij meewerkte is 'Where to watch birds in Holland, Belgium and Northern France', een deel van de groeiende rij Hamlyn Birdwatching Guides. Dat zo'n gids eerst in het Engels verschijnt, is niet vreemd, gezien de populariteit van birdwatching in Angelsaksische landen. Recent is ook een Nederlandse vertaling verschenen, 'Vogels kijken', waaraan - een jaar na verschijning van de Engelstalige

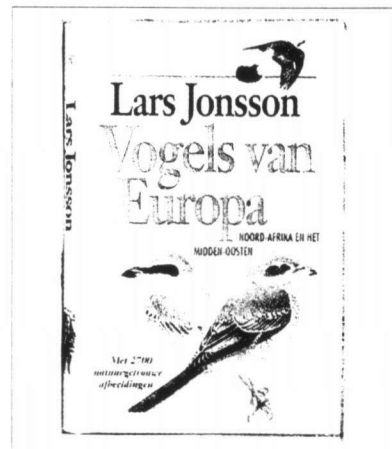
uitgave - overigens veel moest worden bijgewerkt: ons land en zijn avifauna veranderen snel. Zowel nieuwelingen als vogelaars die een tijd meelopen zullen plezier beleven aan deze gids. Want vogels bewonen niet lukraak ieder landschapstype. Iedere soort stelt eigen eisen aan leefmilieu. Weliswaar biedt het Nederlandse landschap een verscheidenheid aan biotopen, maar door verstedelijking en aanleg van bosgebieden wordt het landschap, met in het kielzog de avifauna, steeds uniformer.

Onlangs signaleerde de Texelse vogelaar Adriaan Dijkse dat ook op Texel cultuursoorten als kokmeeuw, merel, houtduif en ekster een bloeiperiode doormaken en dat specifiek Texelse soorten nog uitsluitend in reservaten op het eiland te vinden zijn.

Voor Nederland passeren 67 vogelrijke gebieden de revue. Per locatie biedt de gids algemene terreininformatie: hoe het gebied te bereiken, welke soorten er in welk seizoen plegen te zijn, eventuele toegangsbeperkingen en ook, heel belangrijk, adviezen welke routes in het bewuste terrein te volgen in verband met gunstig licht, tij of andere lokale omstandigheden. De auteurs hebben er goed aan gedaan kwistig met kaartjes te werken. Een index stelt de gebruiker in staat gericht op pad te gaan om bepaalde soorten te zien. Daaruit blijkt dat de voge-

laar die de zinnen heeft gezet op visarenden, voor deze spectaculaire soort in voor- en najaar kans heeft in dertien gebieden aan zijn trekken te komen. Een nieuwe Kosmos-uitgave, eveneens met de titel 'Vogels kijken', is de tweede uitgave in korte tijd die beoogt aspirantvogelaars voor te bereiden op de hobby. Het is een voortreffelijk en doordacht opgezet boek, beter dan de vorig jaar uitgekomen 'Wegwijzer voor aankomende vogelaars', dat cruciale zaken grotendeels onbehandeld liet, zoals kledingkeuze, vogels fotograferen, hoe zich te gedragen in het veld, het benaderen van vogels en de ertecode voor vogelaars. Dit laatste is van belang omdat - door

de groei van het aantal vogelaars - de belangen van terreineigenaars, eellega-vogelaars en vooral van de vogels zelf in het gedrang dreigen te komen. Voor de velen die tijdens de vakantie toekomen aan het observeren van vogels, is in de Kosmos-uitgave een overzicht opgenomen van toplocaties in Europa. Een apart hoofdstuk gaat in op alles wat men rondom het huis kan doen met voeren, nestkasten en een vogeltuin, inclusief het weren van katten. De volledige titel luidt 'Vogels kijken, alles over vogels in Europa'. Het boek werd internationaal uitgebracht en laat zien dat niet alleen vogels maar ook vogelaars geen grenzen kennen.

Behalve met algemene vogelboeken zijn er ook een paar planken te vullen met determiniegidsen.

Alleen al bij de Nederlandstalige gidsen valt te kiezen uit zo'n vijftien stuks. De gidsen, alle vertalingen, zijn zeer verschillend van kwaliteit. Onbetwist de beste veldgids is thans 'Vogels van Europa' van de Zweed Lars Jonsson, die tekst en illustraties verzorgde. Arnoud van den Berg tekende ook hier voor de Nederlandse bewerking. De Jonsson-gids kreeg in Nederland vijf drukken in drie jaar: 35.000 exemplaren gingen over de toonbank. Bij een onderzoek naar de kwaliteiten van de in dit land verkrijgbare vogelveldgidsen scoorde Jonsson uitstekend op vrijwel alle onderdelen. Alleen voor wat betreft de hanteerbaarheid was de waardering minnetjes.

Lezers van De Korhaan kunnen alle besproken boeken in dit artikel niet alleen verkrijgen via Vogelbescherming, maar ook rechtstreeks via de 'winkel' van de vogelwerkgroep. De prijzen zijn gelijk en u bespaart uzelf een reis naar Zeist. Voor meer informatie: Promotie en Verkoop, Paul Keuning, telefoon 035-5268281.

(Dit artikel verscheen eerder in NRC Handelsblad van 1 mei 1997).

In Memoriam: Paultje de Kraai

Op de vroege morgen van 16 februari 1998 kreeg ik geen antwoord uit de volière op mijn groep. Met grote vreze betrad ik het vogelverblijf. Kraai Paultje was niet meer. Hij was in zijn slaap gestorven. Als je 32 jaar met een pientere kraai optrekt, dan voel je het gemis net zo erg als bij de dood van een hond of kat waar je erg op gesteld bent. Paultje kwam uit Loosdrecht, waar hij als jong enkele jaren in een kooi had doorgebracht. Een dierenkwelling voor intelligente vogels. Daardoor was hij 'vergeten' dat hij vliegen kon. In het begin liep hij los door de tuin, waar hij een buitenverblijfje tot zijn beschikking had. Intussen leerde hij allerlei zinnen zoals: "Carla, ben je boven?", "Wouter kom hier!". Dat laatste sloeg op een kauw die de naam Wouter droeg. Wel acht zinnen had hij tot zijn beschikking. Zijn spraakwater werd hem noodlottig. Op een kwade dag werd hij gestolen door een paar kwajongens. Ik was in zak en as. Hoe kreeg ik mijn kraai terug? Ten einde raad wendde ik me

tot journalisten van de Gooi- en Eemlander om hulp. Toen ik vertelde dat Paultje op zijn repertoire "Potverdomme hou op" had, was het pleit gewonnen. Dezelfde dag verscheen er een artikel in de krant dat Paultje Holzenspies vermist werd. De volgende dag werd hij anoniem in zijn buitenverblijf teruggezet. Op een dag kreeg ik nieuwe buren. Op een mooie zonnige dag zaten ze met een stel vrienden in de tuin. Buurman begon enthousiast een verhaal te vertellen en Paultje, die aan de andere kant van de schutting zat, luisterde aandachtig mee, totdat hij vond dat hij ook een duit in het zakje moest doen en luidkeels riep: "Ouwe hoer!" Het werd meteen stil aan de andere kant van de muur. Ja, het bleef wel erg lang stil.... Een paar uur later werd ik opgebeld, of ik soms een beo had? Paultje ligt nu begraven naast de kraaien Papa en Stompie. Hiermee is de langdurige relatie met kraaien voorgoed voorbij. Helaas!

CARLA HOLZENSPIES

De weide- en akkervogels hebben het moeilijk in het Nederlandse landschap, dat steeds monotoner wordt. Over stijgen en dalen in de vogelconjunctuur.

Rob Biersma

Veranderingen in de vogelstand

"Van alle dieren die in 't veld leven", schrijft Jac. P. Thijssse in het Vogeljaar (1903), "zijn de vogels het minst schuw. Er zijn stellig meer muizen dan mezen in Nederland, maar voor één muisje dat u in de loop van 't jaar ziet weghuppelen tussen 't hoge gras, kunt u honderd mezen te zien krijgen."

De reden daarvoor is niet moeilijk te bedenken, aldus Thijssse: "Vertrouwend op de gemakelijkheid, waarmee ze zich uit de voeten kunnen maken, wagen zij het ons tot op zeer korte afstand te naderen." Hij raadt beginnende vogelaars dan ook aan de verrekijker thuis te laten: "Als u daar te vroeg mee begint, leert u nooit voorzichtigheid en houdt u letterlijk en figuurlijk de vogels op een afstand."

Wat voor vogelsoorten zag die beginnende vogelaar dan in

Thijssses tijd? Grotendeels dezelfde vogels als de tegenwoordige vogelliefhebber. Maar in heel andere aantallen. Merels bijvoorbeeld waren nog lang niet zo mak als in onze tijd. In de vorige eeuw waren merels zelfs schuwe bosvogels die je nauwelijks te zien kreeg. Pas toen hij zijn schuwheid aflegde, werd hij de algemene vogel die in geen plantsoen en stadstuin ontbreekt. En het kan nog sterker. Er zijn vogelsoorten die nu zeer algemeen zijn, maar die Thijssse zelfs in zijn gehele leven - hij stierf in 1945 - vrijwel niet te zien kreeg. Zo veroverde in de jaren vijftig de Turkse tortel stormenderhand Europa. Het is nu een van de meest algemene stadsduifjes.

Een heel recente verschijning is de nijlgans, een kleine, alerte gans met een zwarte oogvlek,

waarvan het broedgebied oorspronkelijk in Afrika lag. In de Vechtstreek is de nijlgans de laatste tien jaar een algemene vogel geworden, broedend in de ruigestukken van grote stadsparken en wilde hoekjes nabij weilanden. Nog wonderlijker is de

opmars van de halsbandparkiet in de drie grote steden. Een felgroene parkiet, waarschijnlijk ontsnapt uit dierentuinen, die druk kwetterend in groepjes door parken en tuinen vliegt. Ze nestelen in boomholten.

Ook andere cultuurvolgers gaat het voor de wind. Sinds de blauwe reiger de stadsvijvers heeft ontdekt - en ze niet meer worden bejaagd - zijn er meer dan ooit tevoren.

Ook de fuut is de stad binngetrokken en broedt nu tussen de woonboten in de Amsterdamse grachten. Eksters en vlaamse gaaien, vroeger echte bosvogels, veroveren de parken. De ekster zie je zelfs op het strand. De kleine mantelmeeuw, vroeger een uitgesproken kustvogel, grist tegenwoordig een stuk brood van de voertafel.

Omgekeerd zijn ook veel soorten sinds Thijssses tijd verdwenen. De griel, een schuwe duinvogel, komt allang niet meer in Nederland voor. Ook de kwak, een kleine schuwe reiger, is verdwenen. De ortolaan, een sierlijk vinkje van boomgaarden en hagen, zal de volgende eeuw niet meer halen.

Is er bij deze veranderingen een trend te zien? Worden, zoals bij planten, de algemene soorten steeds algemener en de zeldzame steeds zeldzamer? Is er bij de vogels ook zo iets als braam, brandnetel en bochtige smele? "Nee", zegt Frank J.A. Saris, directeur van SOVON (Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland), "zo eenvoudig ligt het bij vogels niet.

Eksters

Met sommige algemene soorten gaat het zelfs slecht. Neem de huismus. Die laat al jaren een afnemende trend zien. Dat komt door andere bouwwijzen van woningen, de mussen vinden geen plek meer om hun nest te bouwen. Vroeger had je andere dakpannen dan tegenwoordig. Onder een halfosse pan bij de dakgoot konden ze hun nestje maken. Maar met de tegenwoordige dakpannen gaat dat niet meer zo makkelijk. En in veel nieuwbouwwijken vind je alleen platte daken. Daar hebben huismussen niets aan."

Andere algemene soorten die al jaren in aantal afnemen zijn de kapmeeuw en de zilvermeeuw. Saris: "Dat heeft waarschijnlijk te maken met het afdekken van vuilnisbelten. Er is een tijd geweest dat open vuilnisbelten een tafeltje-dekje voor meeuwen vormden. Bij de zilvermeeuw komt er nog bij dat de vos in de Hollandse duinen is verschenen. De zilvermeeuwkolonies die je daar had zijn nu verdwenen. De kokmeeuw heeft vooral te lijden onder de verdroging. De weilanden zijn door de ontwatering een stuk droger dan vroeger. Kokmeeuwen zijn nooit echt goede wormenjagers geweest, maar in droge weilanden lukt het ze helemaal slecht."

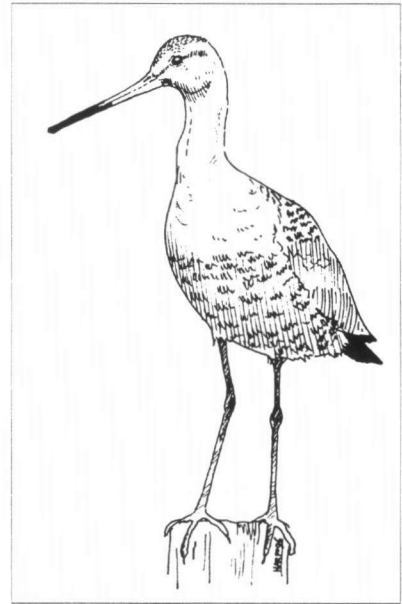
De grondwaterstanden van veel weilanden zijn op verzoek van de

boeren de afgelopen decennia door de polderbesturen verlaagd zodat de boeren met zwaarder materieel het land op kunnen. Alle weidevogels hebben daaronder te lijden. Hans Peeters, voorlichter bij Vogelbescherming, constateert al jaren een gestage teruggang van typische weidevogels als grutto, kemphaan, watersnip, zomertaling en tureluur.

Raaigras

Peeters: "Je ziet die soorten zich langzamerhand terugtrekken in natuurreservaten als Lauwersmeer en Polder IJdoorn bij Amsterdam. De weilanden van de boeren worden steeds monotoner, er zijn geen kruiden meer, alleen nog maar Engels raaigras. De slootkanten zijn smal, er is nauwelijks dekking. Het typische nat-drassige van vroegere weilanden is helemaal aan het verdwijnen. De boeren komen steeds vroeger maaien, waardoor broedsels verloren gaan. En ook de mestinjectie is een ramp. Goedbedoeld om het milieu te sparen en de ammoniakemissies laag te houden, maar de jongen van veel weidevogels kunnen de messen van de injector vaak niet ontlopen."

Met andere weidevogels, zoals de lepelaar en de ooievaar, gaat het daarentegen weer redelijk, maar alleen door veel hulp van de natuurbescherming. De ooievaarstand is geheel kunstmatig door ooievaarcentra omhooggebracht en zowaar, van de tweehonderd paar zijn er nu enkele die samen met de wilde uit het buitenland naar Afrika trekken. Peeters: "We zijn die ooievaarcentra nu langzamerhand aan het

Grutto

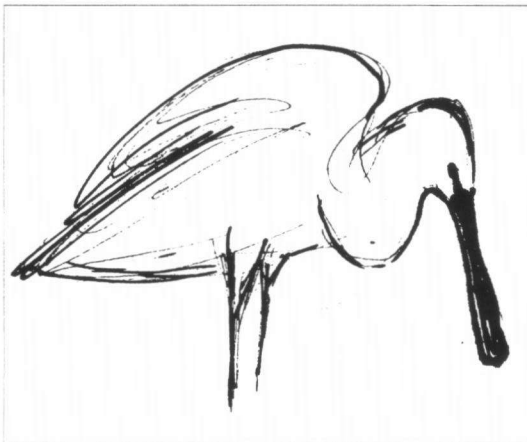
Tekening: Harvey van Dijk

afbouwen. Ze moeten het nu op eigen kracht redden."

De lepelaar doet het goed, ondanks het verschijnen van de vos, die in een aantal gevallen kolonies heeft verjaagd. Maar op alle Waddeneilanden - waar de vos afwezig is - heeft de lepelaar nu kolonies. Polderbesturen helpen mee met de aanleg van vistrappen, zodat stekelbaarsjes uit het zoute water naar binnen komen - het hoofdvoedsel van de lepelaar. Peeters: "Daarnaast zorgt Vogelbescherming er via onze internationale organisatie 'Birdlife' voor dat de trekroutes beschermd blijven. In Frankrijk worden pleisterplaatsen aangekocht en we zijn ook in Afrika actief."

Kerkuil

Eenzelfde succesverhaal geldt voor de kerkuil, in het Engels treffend BARN OWL genoemd (schuuruil), omdat hij hoofdzakelijk in boerenschuren voorkomt. In de rationelere schuren van tegenwoordig vond hij nauwelijks broedgelegenheid meer. Door voorlichtingscampagnes bij boeren en door het plaatsen van nestkasten is de kerkuil er weer redelijk bovenop gekomen.

Lepelaar

Tekening: R. Veltkamp

Maar het zijn slechts incidenten bij een algemene teruggang van de vogels op het boerenland. Volgens Arend van Dijk, coördinator broedvogels bij SOVON, heeft zich in Nederland na de oorlog een ramp voltrokken bij de vogels op het platteland. Van Dijk: "Kijk naar de akkers. De grauwe gors is bijna weg. De patrijs, eens een algemene vogel, is zeldzaam geworden. Kwartel, gele kwikstaart, veldleeuwerik - ze zijn er nog wel, maar zo weinig meer."

SOVON beschikt vanaf de jaren zestig over betrouwbare telreeksen. Van Dijk: "We zien vrijwel ononderbroken teruggang bij de weidevogels en de akkervogels. Daarvoor zijn verschillende oorzaken, maar je kunt ze samenvatten met schaalvergroting. Er zijn geen akkerranden meer met onkruiden, geen heggen om in te nestelen of te schuilen, geen verspreide bomen. Als je wilt zien hoe het hier vroeger was, moet je eens langs de Nederlands-Duitse grens wandelen. Het Duitse platteland is lang niet zo gerationaliseerd als hier. Bij Boertange was laatst een zogenoemd Grensproject, waarbij je de grens langsluipend en luistert: een geelgors! Waar zit hij? Ach, in negen van

De meest voorkomende broedvogels van Nederland.
Geschatte aantallen broedparen, x 1.000

1.	merel	800
2.	huismus	800
3.	houtduif	500
4.	vink	400
5.	roodborstje	400
6.	koolmees	400
7.	spreeuw	300
8.	wilde eend	300
9.	kievit	200
10.	boerenzwaluw	200
11.	pimpelmees	200
12.	winterkoning	200
13.	heggemus	200
14.	ringmus	200
15.	tjiftjaf	200

de tien keer aan de Duitse kant. En in de Ooypolder bij Nijmegen hetzelfde. De Duitse Ooy is veel rijker. Alles zit er nog. Maar ja, je ziet het meteen: kleinschaliger, meer heggen, minder maïs." Gelukkig oefent het grootschalige landschap juist een aantrekkingskracht uit op andere soorten vogels: ganzen. Met het wegvallen van de ergste jacht is het de ganzen de laatste jaren voor de wind gegaan. En ze voelen zich in Nederland steeds beter thuis. Kees Koffijberg van SOVON zag

de afgelopen decennia alle ganzensoorten toenemen. Koffijberg: "De meeste soorten zitten nu al een jaar of vijf op een stabiel niveau. Alleen de brandgans vertoont nog groei. De ganzen komen bijna allemaal uit noordelijke streken. Ze vinden hier 's winters vol-

doende voedsel door de verbeterde graskwaliteit. De monotone grasvlakten, die voor de weidevogels een nadeel zijn, vormen voor ganzen juist een voordeel." Met de moerasvogels gaat het daarentegen slecht. Alleen de blauwborst en de kleine karekiet zijn toegenomen, allebei soorten die van droge moerassen houden. Maar met de grote karekiet, eens de algemene karekiet, gaat het slecht.

Arend van Dijk: "Het is moeilijk verder terug te kijken dan tot de jaren zestig, dus voordat SOVON met systematische tellingen begon. We moeten het doen met kwalitatieve beschrijvingen. Dus als de vogelkenner Lebret voor de oorlog over de Biesbosch schreef dat hij staande op een keet tien grote karekieten kon horen, dan kun je ongeveer schatten hoeveel er per vierkante kilometer broedden. Nu mag je al blij zijn als je er twee hoort."

Saris: "Als wij niet voor harde cijfers zouden zorgen, dan zouden volgende generaties niet meer weten hoe het vroeger was. Roofvogelkenners hebben het vaak over een verhoogde stand van wintergasten tijdens muizenjaren, als er erg veel muizen zijn. Muizenjaren? Welke muizenjaren? Noem je dit muizenjaren, vragen de oude kenners dan. De muizenjaren van nu zijn kennelijk ook allang niet meer wat ze geweest zijn. Maar ja, dat weet je niet, als je het niet zelf hebt meegemaakt. Iedere generatie heeft zo zijn eigen referenties. Dat is de ingebouwde inflatie van ons meetsysteem."

(Copyright: NRC-Handelsblad)

Kerkuil

Tekening: E. Hazebroek

Hoe moet het met een verenigd Europa waarin de Engelsen met 'Brent Goose' een rotgans bedoelen, de Duitsers met 'Brandgans' een bergeend, terwijl ons brandgans wel gewoon brandgans betekent? Hoog tijd voor een vergelijkend onderzoek naar de beste naburige vogeltaal.

Frans van der Helm

Vogeltaal is in Europa nog steeds overal anders

Over het Duits kunnen we kort zijn. De psycholoog Erich Jaensch probeerde in de jaren dertig de superieure intelligentie en efficiëntie van Noordepese vogelsoorten aan te tonen. Ten opzichte van Zuidpese vogels, wel te verstaan. Dat zoeken naar 'Uebervögel' heeft geen sporen in de Duitse naamgeving nagelaten. Die ademt dezelfde sfeer als de onze, zij het dat het er voor Duitsers in de natuur soms wat dramatischer aan toe gaat. Raubwürger, Maskenwürgeren Neuntöter maken een wandeling niet tot een pretje, terwijl onze verschillende klauwieren een stuk gemoedelijker zijn. Het Duits heeft als pluspunt wel een aardige samenstelling die in

onze inheemse vogeltaal ontbreekt - die van het 'Braunkehlchen' en 'Schwarzkehlchen', bijvoorbeeld. Maar ons duo 'paapje' en 'roodborsttapuit' is wel zo mooi. Fantasieloos vervangen Duitsers onze magnifieke naam grote burgemeester, voor een vogel die zo maar aan zee voorbij kan komen, gewoonweg door ijsmeeuw. Inderdaad, erg efficiënt, maar niet superieur. Nee, dan de Fransen. In Frankrijk is de natuur op zijn mooist. Neem die sierlijke vogel van idyllisch stromend water, die wij met scheldende intonatie grôte-gélekwikstaart noemen. De Fransen betitelen hem ruisend en weids: 'bergeronnette des ruisseaux'. Even verderop duikt 'le cincle plongeur' onder. Bij alleen al het 'cincle' hoor je de kleine kiezelsteentjes in de beek helder tikken. Veel mooier dan onze waterspreeuw, een naam die bovendien een hoog drijsijssie-versus-vliegsijssie gehalte heeft. Dit is geen spreeuw. 'Le chevalier guignette', de loerende ridder, doet ook veel meer aan een romantitel denken dan ons correcte oeverloper. Die naam ontbeert avontuur. En dan staan we alleen nog maar aan de waterkant, terwijl de Fransen juist in berggebied grote hoogten bereiken. Neem de meest imposante uil die we hebben: hoe benoem je die passend en re-

spectvol? Niet met 'oehoe', dat via dezelfde makkelijke weg als koekoek tot stand kwam. Oehoe. Bijna joehoe. Nee, dan 'grand duc': groothertog. Ook wel 'grand duc d'Europe', hetgeen nog adellijker klinkt. Daarin zitten eindeloze bossen en steile bergwanden besloten. Wat een naam.

Staartmees

De Fransen hebben daar zonder meer een talent voor. 'La nivelle des Alpes' zie je soepel vliegend lawines ontwijken, terwijl onze sneeuwvink vooral koud zit te wezen. Als je een paar van die lange Franse namen beheerst, lijkt het alsof je meer vogelsoorten kent. Daar knarst niet een staartmees, maar een 'mésange à longue queue'. Het is meer vogel. En in voorjaarsstemming is het toch veel prettiger een 'linotte mélodieuse' te ontmoeten dan een kneu? Zelfs onze kwak vangt als 'heron bihoreau' op een sierlijker manier vis. Die laatste twee Hollandse namen zouden het in Engeland ook goed doen. Wat betreft vogelnamen hebben anglofielen het moeilijk hun voorliefde vol te houden. Ze zijn kort, familiair. Op het platte af. 'Shag' voor kuifaalscholver, 'snow' voor ons mooie nonnetje. Noddy, booby, scoter - het lijkt wel een pop-

Roodborsttapuit

bandje in plaats van een groep prachtige zeevogels. Diezelfde waterspreeuw krijgt een prozaïsch 'dipper' mee. Zelfs van een haarscherp manoeuvrerende boomvalk hebben ze niets weten te maken: 'hobby'.

Puffin, lark, wren en tit. De Engelsen zijn, behalve kortaf, vaak wat joviaal en houden van een denigrerende bijklank. Zoals ook 'bird' die heeft. Daarnaast zijn de Engelsen soms erg simpel, als eeuwig beginnende vogelaars die van een 'blackbird' of 'bluebird' blijven spreken. En het door de geschiedenis ingehaalde 'sandwich tern' voor grote stern is ronduit ongelukkig, vergeleken met ons tafeleend.

Zegt dat verschil in poëtische lading van vogeltalen iets over hoe de naamdragers zelf bekeken worden? Helemaal niets. Waarschijnlijk heet een leeuwerik zelfs liever lark dan alouette. Die poëtische Fransen zijn nog steeds weinig ontziende vogeljagers, die graag massaal de buks richten op doortrekkers uit andere landen. De namen zijn mooi, maar haast niemand kent ze. De liefde voor alles wat los in het rond vliegt, gaat nog voornamelijk door de maag. Maar in arme Engelse huisgezinnen spaart men zich het brood en de pindakaas uit de mond om 's winters toch maar geen vogeltjes te laten verhongeren. Ook echt wilde vogels worden in de watten gelegd. Broedkolonies krijgen beschermingsbordjes, waarop al die platte namen toch opeens respectvologen. En 'birdwatching' is er een demagogisch via alle media aan de man gebrachte hobby. Nederland zit zo'n beetje tussen de Fransen en de Engelsen in. Wat de taal betreft. En wat de omgang betreft. Dat is wel zo aangenaam. Zij die zeulen met kijkers en veldgidsen vermengen zich nog zonder slag of stoot onder wandelaars die niets

van vogels weten. Vaak willen die laatste er, zonder enig gewetensbezwaar, niets van afweten. Dat moet kunnen, zolang ze maar geen nestjes vertrappen. Kortom, laten we maar buiten een verenigd Europa blijven, en hooguit onze eigen taal nog wat verbeteren. Bijnaamachtige aanduidingen - daarvan kunnen er niet genoeg zijn. Stel dat we de kleinste, middelste en grote bonte specht nu eens - wat bezijden de waarheid, zoals dat hoort - het mierendodertje, de roffelaar en de bonte reus hadden genoemd, dan waren ze een stuk populairder.

Maar ja. Stel nu ook eens dat de Kievit en de tureluur nu bekend zouden staan als grasplevier en kortsnavelroodpootruiter. Of die onvolprezen grutto als noordelijke.... nee, die naam is wel goed zo. Maar aan officieel gepropageerde moderniteiten, als winterkoning, roodborst en goudhaan voor het beeldende winterkoninkje en die andere verkleinvormen - daar moeten we maar niet aan mee doen. Dat zijn nu eenmaal Marjoleine Bastinvogeltjes waar geen taalvernieuwing tegen opgewassen is. Een paapje wordt nooit een paap. Overgenomen uit NRC Handelsblad van 1 mei 1997

Boomvalk op de Gooise hei

Tekening: Ronald Sinoo

Zaterdag 21 maart 1998 was er een auto/wandel-excursie naar de Arkemheense polder. Een excursie met veel historie en veel vogels.

Han Sterk

Excursie met veel historie naar de Arhemheense polder

Als iemand mij vóór deze excursie had gevraagd naar de Arkemheense polder dan had ik verbaasd mijn schouders opgehaald. Nooit van gehoord. De excursie door het noordelijke gedeelte van Nijkerk-Arkemheen vond plaats onder goed gesternte. In plaats van bewolkt en regenachtig, zoals voorspeld, was het fris en open weer met een matige noord-westen wind.

De excursiegroep van ongeveer 25 enthousiaste vogelaars trok via Bunschoten per auto het gebied in. Een prachtig weide- en landbouwgebied met een rijke historie.

Rob Kole gaf staande op de Arkemheense zeedijk een korte uiteenzetting over het rijke verleden van deze streek. De eerste bewoners zijn hier al gelokaliseerd in 2900 v. Chr. Dit bleek bij opgravingen in Flevoland. Door het water werden deze mensen weer verdreven en duurde het tot de negende eeuw dat zich hier weer mensen vestigden. De bewoners hebben door de tijd heen een constant gevecht moeten leveren met het water. U moet beseffen dat achter de zeedijk vroeger de Zuiderzee golfde. De vele overstromingen en dijkdoorbraken maakten het leven hier hard. De laatste dijkdoorbraak dateert van 1916 bij o.a. Nekkeveld. Door de aanleg van de afsluitdijk (afsluiting op

28 mei 1932) kreeg de Arkemheense polder rust aan het waterfront.

Met het afstemmen van de ruilverkavelingen in 1958 hebben de bewoners van Arkemheen gezorgd dat deze polder veel van zijn oude structuur met kronkelende sloten (vroegere beekjes) heeft behouden. Een groot goed.

Genoeg historie. Wie geïnteresseerd is kan in de boekhandel bijvoorbeeld het boek van Frank van Dooren "Landschappen van Nijkerk-Arkemheen" aanschaffen. Ook op kasteel Groeneveld is lectuur over Arkemheen te vinden.

*Heimelijk verborgen achter de dijk, ligt de laatste eigenzinnige polder grillig en dwars dus vol met leven **

Nog vogels gezien? Bij het binnenrijden van de polder kon je horen dat de lente gearriveerd was. Een prachtig koor van Kievieten, grutto's, wulpen, tureluurs en leeuweriken zong je tegemoet.

Marijn kwam na degelijk boekhouden op 48 soorten vogels welke wij die ochtend in ons vizier hebben gehad. Ik moet bekennen dat mij wel het een en ander is ontgaan. Een selectie: waargenomen een Canadese

gans, ooievaar, dodaars, berg-eend, slobbeend, pijlstaart, wintertaling, brilduiker, nonnetje, grote zaagbek, torenvalk, goudplevier, watersnip, mantelmeeuw met verschil van mening over holenduif, veldleeuwerik, graspieper, gele en witte kwikstaart, kneu, rietgors, smient, krakeend, winterkoning. Over de zeedijk lopend in noord-oostelijke richting kwam het stoomgemaal Hertog Reijnout in zicht. Ziende dat er mensen en auto's bij het gemaal waren en in het besef dat onze tijd een bezoek toeliet zijn wij naar het gemaal toegelopen en voorzichtig gevraagd of wij welkom waren. Toen dit het geval bleek heeft de groep zich breed laten oriënteren over de geschiedenis van het gemaal. Actueel was dit bezoek wel omdat het gemaal enkele weken terug uitgebreid in het nieuws is geweest. Dit stoomgemaal heeft toen alsnog dienst gedaan om het vele overtollige water weg te pompen uit de Arkemheense polder omdat de elektrische pompen het niet meer konden bolwerken. Al met al een zeer geslaagde excursie.

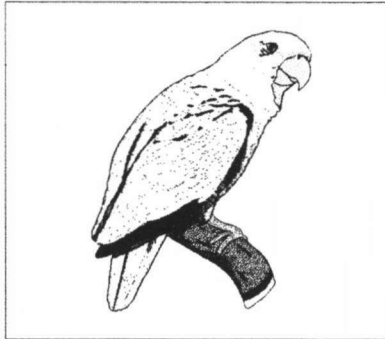
* Bron: Arkemheen Een echte polder. Hans van Keken - Henk Ruitenbeek

Nederland is een belangrijke spil in het netwerk van vogelsmokkelaars. Maatregelen tegen de handel pakken niet altijd goed uit.

Marion de Boo

Nederland essentieel bij doorvoer illegale vogels

Regelmatig rinkelt in huize Brouwer 's nachts de telefoon. Dan zoekt de Algemene Inspectie Dienst op Schiphol opvang voor een krat zieke pelikanen of een kist grijze roodstaartpapegaaien. "Met veel kunst- en vliegwerk proberen we die ergens onder dak te brengen, bijvoorbeeld in Avifauna", vertelt drs. Koen Brouwer. Hij is medewerker van Artis en directeur van de Stichting Onderzoek Dierentuinen. "Veel in beslag genomen zendingen zijn illegaal. Andere zijn slecht verpakt of verzorgd of de juiste papieren ontbreken." Het zijn alleen de allersterkste vogels die Schiphol levend halen. "Ze worden weggerukt uit het wild en in een zak gepropt. De meeste gaan meteen dood, vooral nestjongen. De rest komt na een paar dagen in een dorpje, waar ze ondeskundig worden vastgehouden op een slecht dieet met een beetje rijst. Na een maand of wat komt er een vogelhandelaar langs. Dan gaan ze in een kratje op weg naar de stad en van daar naar een vliegveld. En één kratje versturen lukt vaak niet meer, het moet een vliegtuig vol kratten zijn", aldus Brouwer. "Zo kunnen vliegtuigen legaal op Schiphol landen met duizenden papegaaien of tienduizenden zangvogeltjes aan boord." Niet elke zending tropische wildvogels is onrechtmatig. Vier van de vijf handelaren houden zich aan de regels. Brou-

Papagaai

Tekening: C.Draw

wer: "Onder de voorstanders van vogelhandel zijn zelfs natuurbeschermers, omdat arme landen daarmee van hun natuurlijke rijkdommen kunnen profiteren. Als een natuurgebied geld in het laatje brengt, is dat een krachtig argument om het in stand te houden."

Doorvoer

Maar soms dient de legale handel als dekmantel voor illegale praktijken, want beide gebruiken hetzelfde handelscircuit. Met zijn goede logistieke positie geldt Nederland als het belangrijkste Westerse doorvoerland voor legale en illegale dierenhandel. Dat blijkt uit een onderzoek van drs. Claudia Vinke in opdracht van het ministerie van Justitie. Veel vogels uit Zuid Amerikaanse en Afrikaanse landen worden via Schiphol doorgevoerd naar het Verre Oosten. Op grond van het aantal aangevraagde vergunningen schat Vinke dat op

Schiphol jaarlijks ruwweg 300.000 dieren legaal worden aangevoerd en nog eens 87000 illegaal. 72 Procent van de vergunningaanvragen komt van vogelhandelaren. Per jaar worden op Schiphol gemiddeld 2.400 vogels in beslag genomen. Het gaat vooral om de duurdere soorten, zoals papegaaien en kaketoos, gemiddeld 1.000 gulden per stuk.

Brouwer: "Sommige markten drogen op, maar daar komen andere voor in de plaats, bijvoorbeeld als ergens een nieuw stuk bos wordt opengelegd. Bovendien is het sortiment aan mode onderhevig. Hoe zeldzamer een soort, hoe begeerlijker voor de kenners."

Felbegeerde smokkelwaar vormen bijvoorbeeld de beschermde witte en de zwarte raafstaartkaketoos, die alleen in Australië voorkomen. "Zulke vogels worden op alle mogelijke manieren gesmokkeld", vertelt Brouwer. "Soms nemen handelaren zelfs de eieren in een verwarmd buidelje op hun buik mee door de douane."

Dieren worden gesmokkeld op het lichaam, in de handbagage in het vliegtuig of in de kofferbak van de auto. Ze zitten in dozen met dubbele bodem, of er worden gifslangen mee verpakt om controleurs af te schrikken. Men knoeit met papieren of stopt meer dieren in een doos dan erop vermeld staat. Soms staat een handlanger klaar die

bij controles de illegale dozen helemaal onderop de stapel zet. Soms ook zorgt de handelaar dat zijn zending in gedeelten op twee plaatsen precies tegelijk door de controle gaat om de pakkans te verkleinen. Ook kan verwarring worden gezaaid door het afknippen van karakteristieke veren of door het meeverpakken van 'look-alike'-soorten, die alleen door specialisten van de bedreigde soort te onderscheiden zijn.

In beslag genomen dieren moeten eerst vijf of zes weken in quarantaine. Brouwer: "Ze zijn er vaak slecht aan toe, omdat ze met drugs in slaap zijn gebracht. Ze zaten ingepakt in plastic flessen of in koffers, met zakken om hun snavels. Vaak gaan ze alsnog dood."

Staat

Geconfiscerde vogels blijven eigendom van de Nederlandse staat. De vraag wat ermee te doen vormt een groeiend probleem.

In Avifauna bewonen zo'n vijftig in beslag genomen raafstaartkakatoes en andere bloedmooie oerwoudexoten een frisgedweilde gesloten afdeling vol alarmbellen. Ze hebben een binnenhok, een buitenhok en meestal een soortgenoot en slijten hun dagen ver van het publiek.

"Deze soorten zijn zo schaars en kostbaar dat smokkelaars ze zelfs in dierentuinen weten te vinden", legt Wil Verkade uit. Zij woont met de in beslag genomen vogels onder één dak en verzorgt ze elke dag, al 34 jaar, samen met haar man. "Hoor hoe onrustig ze nu zijn", zegt ze, "ze zijn geen bezoek gewend! Behalve wij komt hier hooguit zesmaal per jaar iemand binnen."

Avifauna zit vol, andere opvangcentra ook, maar nog altijd worden er nieuwe vogels in beslag genomen. "Waar moet je ze la-

ten", vraagt Brouwer zich af. "Loslaten in het wild? Naast het vliegveld of zo? Herintroductie lijkt mooi, maar is in de praktijk heel lastig. Je weet immers niet waar die vogels precies thuishoren en zelfs als je dat wel weet, heb je dik kans dat ze binnen drie minuten dood zijn. Op hun vroegere plek zit nu een rivaal die ze meteen in de pan hakt, of er staat weer een vogelvangervanger klaar. Ook loop je het risico om bij herintroductie de wildpopulatie ongemerkt met virusziekten te besmetten. En er zitten juridische problemen aan, bijvoorbeeld als de handelaar de vogels tenslotte in hoger beroep toch nog terugwint. Sommige advocaten hebben zich daar helemaal op toegelegd."

In-, uit- en doorvoervergunningen worden verleend door het bureau CITES van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, dat ook toeziet op controle en handhaving. Bij het CITES-verdrag (Convention on International trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna) onder auspiciën van de Verenigde Naties zijn 136 landen aangesloten. Op hun tweejaarlijkse vergadering besluiten ze gezamenlijk voor welke dieren plantensoorten de handel moet worden beperkt of worden verboden. De laatste vergadering werd gehouden op 29 juni 1997 in Harare, Zimbabwe. De CITES-lijst van beschermde soorten kent drie categorieën. Op bijlage 1 staan soorten waarin de handel gesloten is, tenzij met speciale ontheffingen voor wetenschappelijke of educatieve doeleinden en fokprogramma's. Bijlage 2 bevat vogels waarvoor een uitvoerdocument nodig is en vaak gelden daarvoor quota om de populaties te ontzien. Bijlage 3 omvat soorten die binnen een bepaald land extra bescherming nodig hebben.

Controle

Volgens Claudia Vinke is de kracht van de CITES-conventie dat zij door zo veel landen ondertekend is. Maar controle en handhaving laten nogal te wensen over. Vermoedelijk wordt minder dan 10 procent van de illegale transporten onderschept. Bovendien kan een soort pas bescherming genieten als de noodzaak wetenschappelijk is aangetoond. Dat maakt de lijsten enigszins willekeurig. Opname op een lijst kan zelfs averechts uitpakken, omdat de soort daardoor extra in de belangstelling komt te staan. De aankondiging dat een soort op Bijlage 1 zal komen kan zelfs uitpakken als een doodvonnis. Handelaren zullen nog snel een flinke voorraad inslaan in afwachting van stijgende prijzen. Na alle kritiek vanuit natuurbeschermingshoek op misstanden willen de meeste luchtvaartmaatschappijen geen levende vogels en andere wildvangerdieren meer vervoeren. Brouwer: "Maar daarmee hou je de handel niet tegen. Vogels die vroeger per KLM rechtstreeks van Dar es Salaam naar Schiphol gingen, zijn nu met allerlei louche derderangs maatschappijtjes drie of vier dagen in de hitte onderweg via Entebbe, Kairo, Tunis en noem maar op. Dat leidt tot veel meer sterfte. Bovendien charteren handelaren steeds vaker zelf een vliegtuig. En dan niet voor één kratje, nee, dan moet het vliegtuig vol. Op Schiphol komen soms tienduizenden vogeltjes per week aan, vooral uit China. Het gros daarvan gaat dood. Ze worden niet goed verzorgd, ze zijn uitgeput door de misère van het transport of gewoon niet geschikt om in een kooitje te leven. En als ze doodgaan koopt men weer nieuwe - dat houdt nooit op."

PROGRAMMA

Zondag 26 april: Vroege Vogelwandeling met de boswachter van Groeneveld en tevens onder leiding van excursieleiders van de VWG, zoals Adri Vermeule, Jacques Meijer, Dick Jonkers, Frank v.d. Weijer en anderen worden nog gevraagd.

Dit is een openbare excursie, neem dus familieleden, kennissen en vrienden mee die geïnteresseerd zijn. Na de wandeling rondom het kasteel kunt u desgewenst deelnemen aan een ontbijt in het restaurant van het kasteel, mits u zich hiervoor tevoren telefonisch hebt aangemeld.

Vertrek om 5.30 uur voor het hek van Kasteel Groeneveld.

Zondag 3 mei: Ochtend-wandelexcursie Oppad en Kromme Rade onder leiding van Adri Vermeule. Vertrek per auto om 6.00 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

Zaterdag 16 mei: Fietsexkursie door het werkgebied van de VWG onder leiding van Jacques Meijer, Roel Zijlstra en Marijn Prins.

Het wordt een flinke dagtocht (dus brood en drinken meenemen!), waarin vogelplezier en cultuur samengaan.

Vertrek om 6.00 uur vanaf het bezoekerscentrum van Natuurmonumenten, landgoed Boekesteijn, Noordereind in 's-Graveland.

5, 6 en 7 juni: Zelfverzorgingsweekend in de Hoge Venen (België). We kamperen in tent of caravan op de camping Anderegg, Bruyères 4, 4950 Waimes. De camping ligt in Bruyères, een klein dorpje tussen Malmédy, Robertville en Waimes. Het telefoonnummer is (00)(32)-(0)80-679393.

Overnachten in een huisje of hotel is ook mogelijk. Wilt u hierover meer weten, bel dan Joke even.

Wilt u mee, geef u dan schriftelijk op bij Joke van Velsen en vermeldt daarbij of u beschikt over een tent of caravan of dat u gebruik wilt maken van hotel- of appartement-accommodatie. Verder natuurlijk opgeven uw naam, adres, telefoonnummer en hoeveel personen. Maak f 15,- over op postrekening nr 25 29 179 van de penningmeester van de VWG. Elke deelnemer krijgt een routebeschrijving en opgave van de kosten van de camping, e.d. Het weekend begint op vrijdagmorgen om 10.00 uur. Stevig, waterdicht schoeisel is noodzakelijk.

Het is de bedoeling dat u uw eigen eten en drinken verzorgt en aan het eind van het weekend zelf afrekent met de beheerder van de camping. Zie verder ook het artikel van Erik Lam in Korhaan nummer 4 van 1997.

Voor eventuele vragen kunt u bellen met Joke onder tel.nr. 035-6838604 (Geen antwoordapparaat). Opgeve en betaling vóór 1 mei 1998.

Vrijdag 19 juni: Avond-wandel- en vaarexcursie door Ankeveen onder leiding van Johan van Galen Last. Er kunnen maar een beperkt aantal deelnemers mee en daarom moet u zich vantevoren schriftelijk opgeven bij Joke van Velsen. De excursie duurt 3,5 tot 4 uur. De kosten bedragen f 12,50 per persoon, op de boot te voldoen.

Vertrek uiterlijk om 19.00 uur vanaf de parkeerplaats bij de R.K. kerk in Ankeveen. In verband met het afrekenen verzoeken wij u liefst 15 minuten tevoren aanwezig te zijn.

Zondag 28 juni: Ochtend-wandelexcursie Zanddijk/Oostdijk in Naarden onder leiding van Dick Jonkers, Adri Vermeule en Nico Dwars. Vertrek om 5.00 uur vanaf de Uitspanning Oud-Valkeveen in Naarden.

Zondag 6 september: Fietsexkursie door het droge deel van werkgebied "De Zuid" van het Gooi. Excursieleider Roel Zijlstra en Ronald Sinoo.

De tocht zal gaan door Hilversum, Holl.Rading, heidegebieden enz. Vertrek om 8.00 uur vanaf de parkeerplaats tegenover Anna's Hoeve in Hilversum (Liebergerweg 301). Brood en drinken meenemen.

Zaterdag 19 september: dag-wandel- en zitexcursie naar de Hondsbosse Zeewering en de dijk-doorbraak bij Schoorl onder leiding van Hans van Oosterhout, Erik Lam en Ronald Sinoo. Vertrek om 6.30 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum (achterkant Centr.station). Brood en drinken meenemen.

Dinsdag 10 november: Wegens succes geprolonged, houden we op deze werkgroepavond opnieuw de verkiezing van "De Mystery Bird Watcher 1998". Aan de hand van dia's wordt ieders vogelkennis aangescherpt, op de proef gesteld, of ontwikkeld. In ieder geval kijkt iedereen gezellig en plezierig op een wat andere manier naar vogels. Er zullen 15 dia's worden getoond van alledaagse en wat minder voorkomende vogels. Echte zeldzaamheden als dwaalgasten zijn niet in de serie opgenomen. Je mag net zoveel boeken en gidsen gebruiken als je wilt. Je moet ze wel zelf meenemen. De avond zal worden verzorgd door Frank Heilmann en Philip Friskorn en wordt gehouden in 't Gein op Eemeroord aan de Zandheuvelweg no.4 in Baarn.

7 - 8 - 9 mei 1999: Voorjaarsweekend Lauwersmeer. We kamperen in Vierhuizen. Aanmelden en vragen bij Joke.

1 - 2 - 3 oktober 1999: Najaarsweekend Schiermonnikoog. Aanmelden en vragen bij Joke.

DEELNEMERS AAN DE EXCURSIES WORDT DRINGEND VERZOCHT OM BIJ ALLE EXCURSIES VOOR DE AANGEGEVEN TIJD AANWEZIG TE ZIJN, ZODAT OP TIJD VERTROKKEN KAN WORDEN. BIJ AFMELDING TOT EEN WEEK VAN TEVOREN BIJ WEEKENDS EN EXCURSIES WAARVOOR BETAALD MOET WORDEN, WORDT f 25,- ADMINISTRATIEKOSTEN IN REKENING GEBRACHT. ALS U LATER AFMELDT WORDT MAXIMAAL 50 % TERUGBETAALD.

Voor de goede orde wijzen wij er op dat de in het programma aangekondigde excursies, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, in principe uitsluitend bedoeld zijn voor leden en huisgenoot-leden van de VWG. U wordt dringend verzocht naar deze excursies geen kleine kinderen en geen honden mee te nemen. Dit geldt uiteraard ook voor de weekenden.

Ontvangen Literatuur

Samenstelling: Linda Willemstein

Genoemde artikelen zijn slechts een selectie en vormen niet de complete inhoudsopgave.

Boomblad, IBN-DLO, jrg 10 no 1, februari 1998.

De Dompfoorn, Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, jrg 31 no 4, december 1997: De vinkenfamilie.

Dutch Birding, Dutch Birding Association, jrg 19 no 6, 1997: Zwartkeellijster in Den Helder in januari- maart 1996 - Struikrietzanger te Walem in juni-juli 1996

Idem, jrg 19 no 5, 1997: Mirtezanger op Vieiland in oktober 1996 - Kleinste strandloper te Gent in augustus 1996.

De Glerzwaluw, VWG Amsterdam, jrg 35 no 4, 1997: Inventarisatie noordkant Amsterdamse Bos 1993-1995.

De Graspleper, Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN), jrg 17 no 4, februari 1998: Bijzondere waar-

nemingen; september tot in december - Trekvogeltelling Corversbos 1987-1996 - Aalscholers rond IJsselmeer bedreigen visstand niet - De grauwe gans in Waterland-Oost.

De Grutter, Vogelbeschermingswacht Zaanstreek, jrg 22 no 1, maart 1998: Broedvogelinventarisaties in Nederland en in de Zaanstreek.

De Kleine Ratelaar, IVN Gooi e.o., no 6, 1997.

Knipsekrant, Stichting Kritisch Fauna-beheer, jrg 21, januari 1998.

De Krulsbek, Vogelwacht Utrecht, jrg 41 no 1, februari 1998.

Limosa, orgaan van de Nederlandse Ornithologische Unie en van de Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland, jrg 70 no 4, 1997: Wordt het

broedresultaat van de purperreigers beïnvloed door de nesthoogte? - Vos of grassen? Broedvogels in de Nederlandse duinen sinds 1984.

Meerkoet, Natuur en Milieufederatie Wierhaven, no 1, 1998.

Mens en Natuur, IVN Vereniging voor natuur- en milieueducatie, jrg 49 no 1, lente 1998.

De Mourik, Vogelwerkgroep Rijk- Van-Nijmegen e.o., jrg 24 no 1, 1998: Trek-tellingen Mulderskop najaar 1997 - Broedvogels in de Gelderse Poort in 1997.

Natuurbehoud, Vereniging Natuurmonumenten, jrg 29 no 1, februari 1998: Het Markermeer als uniek knooppunt in het internationale vogelverkeer.

Natuur en Milieu, Stichting Natuur en Milieu, jrg 22 no 2, februari 1998.

Idem, jrg 22 no 3, maart 1998.

NatuurNabij, IVN Eemland, jrg 26 no 21, februari/maart 1998

NME Magazine, Stichting Regionaal Natuur- en Milieu-Educatie centrum voor het Gooi en omstreken.

Noordhollands Landschap, Stichting Het Noordhollands Landschap, no 1, 1998: Vogels, vergezichten en vreemde landschappen - Sperwers, uilen, haviken, kraaien en eksters in de Amsterdamse Waterleidingduinen: Duinrovers verwikkeld in een eeuwige concurrentieslag.

Onze Waard, Natuur- en Vogelwacht De Alblasserwaard.

Politie Dier en Milieu, Vereniging Politie dieren en milieubescherming, jrg 73 no 1, maart 1998: Gerommel met haviken; grootscheeps onderzoek bij valkeniers.

De Smlent, Nieuwsbrief Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland.

De Steenloper, Vogelwerkgroep Den Helder, jrg 16 no 82, februari 1998.

De Takkelling, Werkgroep Roofvogels Nederland, jrg 6 no 1, 1998: Grauwe kiekendieven in Nederland in 1997 - Broedresultaten en trends van roofvogels in Nederland in 1997.

De Tringlaan, Vogelwerkgroep Schagen e.o., jrg 21 no 1, februari 1998: Kerkuilen rondom Schagen.

Vanellus, Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, jrg 51 no 1, 1998.

Van Nature, Nieuws van Vereniging Natuurmonumenten, jrg 8 no 1, januari 1998.

Idem, jrg 8 no 2, februari 1998.

Het Vogeljaar, Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming, jrg 45 no 6, 1997: Gedeelte van vogelrijke Polder Arkemheen in Amersfoortse handen voor het ontwikkelen van bouwplannen.

Vogelnieuws, Vogelbescherming Nederland i.s.m. de Kerkuilen werkgroep Nederland, jrg 10, no 7, december 1997: Wetlands; onmiskenbare schakel op trekroute van watervogels - Waterbeheer Grevelingen cruciaal voor vogels.

Vriendelijk verzoek van de ledenadministratie

Sinds januari 1998 heb ik de taak op me genomen om de ledenadministratie en de betaling van de contributie bij te houden. Om dit zo goed en efficiënt mogelijk te doen, heb ik aan u allen enkele verzoekjes:

- Wilt u eventuele fouten in naam en/of adres telefonisch of schriftelijk aan mij doorgeven?
- Wilt u voor de betaling van de contributie s.v.p. gebruik

maken van de acceptgiro. Ook degenen, die twee acceptgiro's ontvangen (voor gewoon lid en huisgenootlid) graag beide acceptgiro's invullen en insturen. U kunt eventueel via girotel betalen. Wilt u in dat geval bij mededelingen uw lidnummer vermelden.

N.B. Het gironummer dat u op de acceptgiro aantreft (7874727) is een door de Vogelwerkgroep nieuw geopend

nummer t.b.v. de ledenadministratie, dat uitsluitend gebruikt gaat worden voor het innen van de contributies. Voor alle andere betalingen blijft u het bestaande rekeningnummer t.n.v. de penningmeester gebruiken.

Francien Wilms-Schopman
J.C.Ritsemalaan 1
1241 AP Kortenhoef
035-6563020

Mutaties Ledenbestand

Nieuwe Leden

MW T BAK	LIJSTERBESLAAN 46	1231XX	LOOSDRECHT	035	5828229
EW VAN DE BERG	MIN. A.S. TALMALAAN 15	1402RT	BUSSUM	035	6914123
MW E DE BRUIN	2E WITTENB.DWARSTR 46	1018LP	AMSTERDAM	020	6241123
MW A M VAN HELDEN	JAC P THIJSSPARK 63	1411HV	NAARDEN	035	6943819
MW E HENNY	UTRECHTSEWEG 15	1381GR	WEESP	0294	412516
F VAN DE LINDEN	R KOCHPLANTSOEN 23	1097GG	AMSTERDAM	020	6651254
MW HI SPOEL	VECHT 12	1273WH	HUIZEN	035	5265418
H WELCH	VELDHEIMERLAAN 32	1402LD	BUSSUM	035	6933682

Adreswijzigingen

T AKKERSDIJK	ACHTERWERF 86	1357BM	ALMERE	036	5348149
H DE ROOIJ	JANSENIUSHOF 98	1216KN	HILVERSUM	035	6289470
VBW ZAANSTREEK	P/A BOLKSBEK 44	1509EE	ZAANDAM	075	6287214
VOGELWERKGROEP DEN HELDER E.O.	P/A KRUISZWIN 1273	1788LH	DEN HELDER	0223	615343
VOGELWERKGROEP TWENTE	BRINK 52	7544MZ	ENSCHEDA	053	4767305

Bedankt

R DE JONKHEERE	KASTANJELAAN 6	1214LH	HILVERSUM	035	6281589
----------------	----------------	--------	-----------	-----	---------

Veldwaarnemingen

Waarnemingen Overzicht (1)				
Samengesteld door Peter Vos				
Soort	Aantal	Datum	Plaats	Waarnemer
Parelduiker	1	1998-01-12	Spieghelpas, Nederhorst den Berg	W.Duurland
Dodaars	1	1997-12-23	Vreelandseweg/Kort.Plassen, Westzijde	M.D.Prins
Dodaars	1	1998-01-17	Hilvers.Kanaal, t.h.v. Shell-station	M.D.Prins
Geoorde Fuut	2	1997-09-13	Eemmeer	P.M.Spoorenberg
Ooievaar	1	1998-03-21	Naardermeer (Geringd aan linkerpoot)	Ricardo van Dijk
Lepelaar	1	1998-02-21	Stichtse Brug, Blaricum	D.Jonkers/F.Leurs
Kleine Zwaan	50	1997-11-09	Noordpolderz Zuid	P.M.Spoorenberg
Kleine Zwaan	116	1997-12-12	Noord Ervenweg, Eemnes	A.C.Driessen
Rietgans	6	1998-03-01	Maatpolder	P.M.Spoorenberg
Kleine Rietgans	5	1997-12-28	Bovenmaat/Gooische Zomerkade	Poelg./Weijer/Sevink
Brandgans	18	1998-02-08	Polder nabij Naardermeer	G.Bieshaar
Brandgans	4	1998-03-01	Maatpolder	P.M.Spoorenberg
Roodhalsgans	1	1998-03-07	Maatpolder, Eemnes (t.honderden anderen)	G.Bieshaar
Nijlgans	70	1997-11-09	Noordpolder Noord	P.M.Spoorenberg
Nijlgans	22	1998-02-03	Weiland tussen Loenen/Vreeland	E.van Oort
Nijlgans	48	1998-02-20	Zuidpolder te Veld, Eemnes	Jonkers/Vermeule/Dw.
Nijlgans	113	1998-03-01	Noordpolder te Veld	P.M.Spoorenberg
Casarca	9	1997-07-05	Eemmeer	P.M.Spoorenberg
Casarca	2	1998-03-21	Boekesteyn, 's-Graveland	Ricardo van Dijk
Bergeend	9	1998-03-07	Noordpolder te Veld, Eemnes	G.Bieshaar
Pijlstaart	9	1998-03-21	Naardermeer	Ricardo van Dijk
Brilduiker	200	1997-12-12	Eemmeer, Blaricum	A.C.Driessen
Brilduiker	70	1998-03-01	Eemmeer	P.M.Spoorenberg
Nonnetje	4	1998-01-10	Hut, Naardermeer	R.van Dijk/M.Prins
Middelste Zaagbek	6	1998-01-04	IJmeerkust, Vijfhoek, Muiden	Ricardo van Dijk
Middelste Zaagbek	3	1998-03-16	Karnemelksloot	H.P.Vos
Grote Zaagbek	7	1997-11-21	Gooimeer, Pier, Huizen	A.C.Driessen
Grote Zaagbek	4	1998-03-13	tussen Kalkovens,Kloosterstr. Muiden	Marlies v.d.Weijden
Wespendief	1	1997-08-06	Bussummerheide, Dorotheagaarde	C.Rosier
Bruine Kiekendief	1	1998-02-15	Tienhovensche Kanaal	G.Bieshaar
Blauwe Kiekendief	1	1998-02-15	Hilversumse Meent, rand Naardermeer	M & G Overmars
Blauwe Kiekendief	1	1998-03-01	Zuidpolder te Veld	P.M.Spoorenberg
Havik	8	11/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Sperwer	13	11/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Buizerd	42	11/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Torenvalk	19	10/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Smelleken	1	1998-01-25	Zuidpolder te Veld	P.M.Spoorenberg
Boomvalk	2	1998-03-17	Verloren Engh (z.g. Hondenbosje)	E.Frater Smid
Slechtvalk	1	1998-03-01	Oostermeent	P.M.Spoorenberg
Scholekster	30	1998-03-05	Tussen Nigtevecht en Vreeland	E.Henny
Kluut	1	1998-03-01	Eemmeer	P.M.Spoorenberg
Goudplevier	1100	1998-03-01	Oostermeent	P.M.Spoorenberg
Kievit	1	1998-03-01	Noordp.te Veld (Wit met oranje poten)**	G.Bieshaar
Bonte Strandloper	20	1998-01-04	Eempolders	Leurs/van Poelgeest
Watersnip	8	1998-02-16	55D West Waterzuivering	R.Th.Huizenga
Grutto	12	1998-02-14	Maatpolder, Eemnes (1e waarneming 1998)	D.Jonkers/M.de Graaf
Rosse Grutto	2	1997-12-23	Surfstrand, Huizen	A.C.Driessen
Wulp	3	1997-12-19	Weiland Gooilust, 's-Graveland	M.D.Prins
Zwarte Ruiters	1	1997-09-13	Eemmeer	P.M.Spoorenberg
Holenduif	59	1997-12-25	Naarder Eng	M.D.Prins

Veldwaarnemingen

Waarnemingen Overzicht (2)				
Samengesteld door Peter Vos				
Soort	Aantal	Datum	Plaats	Waarnemer
Bosuil	4	1998-03-05	Baarnse Bos	C.Sjobbema/H.Sevink
Ransuil	15	1992-1998	Brink 12,Muiderberg(overwinteren jaarl.)	Fam.H.de Gooijer
IJsvogel	1	1998-02-25	Naarden Vesting, Fort Ronduit	A.M.van der Poel
Groene Specht	17	11/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Zwarte Specht	9	6/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Grote Bonte Specht	4	1998-01-12	Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Kleine Bonte Specht	2	1997-10-17	Eukenberg	J.de Dreu
Kleine Bonte Specht	1	1998-01-31	Naardermeer	Ricardo van Dijk
Kleine Bonte Specht	1	1998-02-22	Oud Naarden, Naarden	F.Leurs
Boomleeuwerik	10	1997-12-19	Akker Corversbos	M.D.Prins
Boerenwaluw	5	1998-03-31	IJmeerkust, Vijfhoek, Muiden	Ricardo van Dijk
Waterpieper	3	1998-03-14	Visdieveiland, Eemmeer	Jonkers/v.Poelgeest
Grote Gele Kwikstaart	1	1998-02-09	Wilhelminaplantsoen, Bussum	J.L.M.Bos
Heggemus	1	1998-01-31	Verl. Fortlaan, Naarden (volledige zang)	Ricardo van Dijk
Zwarte Roodstaart	1	1998-03-19	Havenstraat, ? (1e waarneming vj 1998)	R.Th.Huizenga
Roodborsttapuit	1	1998-02-22	Zuiderheide, Laren (1e exempl.in 1998)	D.Jonkers/M.de Graaf
Zanglijster	1	1998-02-10	55D Oud Huizerweg (1e zangdatum)	R.Th.Huizenga
Koperwiek	9	1998-01-30	Laapersheide (plasje Diependaalselaan)	M.D.Prins
Grote Lijster	1	1998-01-31	Verl.Engweg,Laren (voederpl.ongew.tijd)	F.H.W.Brouwer
Grote Lijster	4	1998-03-01	Kruitfabriek, Muiden	Ricardo van Dijk
Zwartkop	1	1997-12-03	Tuin,Beb.kom, Baarn (bessen kamperfoelie)	Hanneke Sevink
Zwartkop	1	1998-02-23	Tuin Bilderdijklaan, Hilversum	M.D.Prins
Tjiftjaf	1	1997-12-27	IJmeerkust, Vijfhoek, Muiden	Ricardo van Dijk
Tjiftjaf	1	1998-01-11	Dammerkade, Ankeveen	D.Jonkers
Tjiftjaf	1	1998-02-22	Landg.Bantam, 's-Graveland(vroegste zang)	M.D.Prins
Tjiftjaf	1	1998-03-07	Utrechtseweg, Weesp	E.Henny
Vuurgoudhaantje	1	1998-01-26	Stichtse Strand, Blaricum	F.Leurs
Vuurgoudhaantje	1	1998-02-01	IJmeerkust, Vijfhoek, Muiden	Ricardo van Dijk
Staartmees	3	1998-02-15	Vloedwal, Huizen	M.B.Siertsema
Glanskop	1	1998-02-14	Blaricummerweg 22, Blaricum	D.Jonkers/M.de Graaf
Zwarte Mees	2	1997-12-30	Tuin Rietmeent, Hilversum	P.Schut
Klapekster	1	1998-01-10	Hut Naardermeer	R.van Dijk/M.Prins
Klapekster	1	1998-03-15	de Stulp	J.v.Velsen e.a.
Kauw	1	1998-03-19	Zuidp.te Veld, (WIT l.bruin vleugelboeg)	D.Jonkers
Russische Kauw	2	1997-10-18	Vreelandseweg, Hilversum	M.D.Prins
Bonte Kraai	24	11/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Raaf	2	1997-12-13	Westerheide	Rosier/Heyn/Meesters
Raaf	2	1998-03-15	De Stulp, Baarn-Soest	v.Neerijnen/v.Velsen
Ringmus	25	1997-12-27	Ex-Drafbaan, Hilversum	M.D.Prins
Ringmus	22	1998-03-14	Visdieveiland, Eemmeer	Jonkers/Poelgeest ea
Europese Kanarie	1	1997-10-14	Bilderdijklaan, Hilversum	M.D.Prins
Putter	222	10/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Sijs	236	12/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Barmsijs	11	1997-12-27	Ex-Drafbaan, Hilversum	M.D.Prins
Witbandkruisbek	10	1997-12-13	IJzeren Veld, Bikbergen	M.D.Prins
Kruisbek	263	11/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Goudvink (Europese v.)	29	10/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Appelvink	55	10/97-3/98	Gehele werkgebied	diverse waarnemers
Geelgors	2	1998-03-22	Boekesteyn	R.Th.Huizenga

- KOR HAAN -

LIJST VAN ADRESSEN DIE U NODIG KUNT HEBBEN

Postadres WWG: WWG Het Gooi e.o., Postbus 1028, 1200BA Hilversum
Postrekening 2529179 t.n.v. Penningmeester WWG Het Gooi e.o.

Het Vogelwerkgroep Bestuur:

Voorzitter:	: R.A.Kole	Torenvalk 22	3752 SK Bunschoten	033-2982303
Sekretaris	: B.den Hoed	Verlengde Fortlaan 15	1412 CW Naarden	035-6970423
Penningmeester	: L.Mudde	Slauerhoffstraat 6	1382 RR Weesp	0294-411683
SG Algemene Zaken	: L.J.Dwars-Van Achterbergh	Postbus 1493	1200 BL Hilversum	035-6850627
SG Avifauna	: G.M.L.Proost	Oostergo 15	1274 JS Huizen	035-5251661
SG Natuurbescherming	: D.A.Jonkers	Koggewagen 3	1261 KA Blaricum	035-5260456
SG Vogelcursus	: P.van der Poel	Siriusstraat 25	1223 AC Hilversum	035-6831592
SG Excursies	: J.J.M.van Velsen	Dotterbloemlaan 39	3742 ED Baarn	035-6838604
SG Communicatie	: Vacature			

Nuttige Adressen:

Aanmelding Vogelcursus	: A. van Klaveren	Berkenhof 3	1241 VP Kortenhoef	035-6561426
Eempoldertellingen	: R. van Veen	Hoflaan 17	1241 XL Kortenhoef	035-6563642
Ledenadministratie	: F. Wilms-Schopman	J.C. Ritsemalaan 1	1241 AP Kortenhoef	035-6563020
Lezingen	: S.L. Visser	Nwe. 's-Gravelandseweg 53b	1406 NA Bussum	035-6920600
Promotie en Verkoop	: P. Keuning	Stam 26	1275 CJ Huizen	035-5268281
Roofvogelstudiegroep	: H. Sevink	V. Brakellaan 8	3742 MZ Baarn	035-5421019
Vogelasiel Het Gooi	: F.F. van de Woord	Burg. J. Visserlaan 1	1411 BR Naarden	035-6945658
Vogelringstation Het Gooi	: B. van Poelgeest	Binnenhof 517	1412 LA Naarden	035-6940996
Weidevogelbescherming Eempolders	: M. van Houten	Dovenetelhof 26	3742 EH Baarn	035-5415603
Weidevogelbescherming Vechtstreek	: A.M. van der Poel	Bühmannlaan 54	1381 GM Weesp	0294-431308
Wintervoeding Gooi en Vechtland	: J.F. Kuijer	Krekelmeent 21	1218 EA Hilversum	035-6934871

Waarnemingskaartjes kunnen bij alle bestuursleden worden ingeleverd. Na overleg kunnen eveneens bij alle bestuursleden nieuwe kaartjes worden verkregen.

Voor ongelukken en/of problemen, welke ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep, is de vereniging op geen enkele wijze verantwoordelijk te stellen.

Contributie: Voor leden f. 35,- (minimaal), huisgenootleden f. 12,50 (minimaal).
Bij voorkeur betalen aan het begin van het kalenderjaar met de van ons ontvangen acceptgirokaart.

Schenken:

Wilt u de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken eenmalig of vaker steunen met een gift, dan zijn deze giften aftrekbaar van de inkomstenbelasting, vanaf minimaal 1% (en tenminste 120 gulden), tot maximaal 10 % van uw onzuivere inkomen.
Daarnaast kunt u in uw testament een zogenaamd legaat laten opnemen ten gunste van de vogelwerkgroep. Het is gewenst dit dan met uw notaris te bespreken.

Opzegging van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 november van elk kalenderjaar.

In verband met de afsluiting der boeken door de penningmeester dienen declaraties voor gemaakte kosten vóór 1 december bij de coördinator van de betreffende subgroep te worden ingediend.

"De Korhaan"
Uitgave Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
Postbus 1028, 1200 BA Hilversum

port betaald
Hilversum